prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 19. decembra 1975 – Številka 21

Leopold Suhodolčan

Na novoletni postaji

Vsako leto smo neusmiljeno vpreženi v naglico, ki nam le malokdaj nakloni postajo za pogled iz dneva v dan, postajo, ko v miru razmislimo, presodimo, kritično pregledamo opravljeno delo. Futurologi govorijo, da smo že stopili v tehnološki vek, ki bo vsa naša dejanja in čustvovanja še bolj zožil v bežnost: za tovarištvo, ljubezen, delo, vzgojo bomo imeli vse manj časa, vse bomo opravljali le mimogrede, vse bomo hoteli doživeti v bežnem hipu in že bomo znova pohiteli dalje.

Na šolah vse hitreje tečejo dnevi, komaj je minilo novembrsko redovalno obdobje, že je tu polletje, premori med enim in drugim dnevom so vse krajši, tako tudi med enim in drugim sestankom, med današnjo in jutrišnjo pripravo na pouk, med tem in naslednjim seminarjem, tečajem, sejo, knjige le še prelistavamo in jih zlagamo na polico za kasnejši čas (ali ga bomo tudi kdaj dočakali?), strokovne članke preletimo le v povzetkih, in tako se dogaja najhujše: svojih učencev niti ne utegnemo SPOZNATI, ker prej mine šolsko leto. Trudimo se, da bi v njegovo glavo zmašili kar največ znanja (in tehnološki vek to neizprosno zahteva od nas), hkrati pa si ne znamo razložiti (ali pa si ne utegnemo razlagati), zakaj je naš učenec v šoli potrt, zakaj je pri pouku raztresen, zakaj ne dela domačih vaj, zakaj prihaja v šolo bled, nenaspan, zakaj je znenada na šolskem hodniku udaril svojega sošolca . . .

Če vsaj na novoletni postaji za hip postanem, se v miru in zbranosti spomnim svoje učiteljice; zdaj bo že kmalu štirideset let, ko me je učila abecede, a jo še danes prav tako razločno vidim pred sabo kot tisto uro, ko sem prvič stopil v njeno učilnico . . . spomnim se, kako se je po materinsko pogovarjala z mano, ko sem nekega dne prišel po dolgi naporni hoji ves premočen v šolo, pomagala mi je, da sem si posušil obleko in čevlje, kako je v odmorih velikokrat ostala z nami, se pogovarjala z nami, pa tudi na izletih, mi pa smo ji zaupali svoje prve otroške skrivnosti in težave . . .

se spomnim iz dijaških let profesorja Šiliha, ki nas je neprisiljeno navdušil za učiteljski poklic, pa kako se med učiteljem in učencem spleta tovarištvo,

se spomnim let ravnateljevanja, ko sem v zadnjih letih vse bolj postajal administrator in sem bil vse manj pedagog, pa sem si zaželel le še, da se znova vrnem k otrokom, in tako se danes spet lahko pogovarjam z njimi, spet čutim njihov utrip življenja, zaupamo si svoje vesele in težavne trenutke,

pa pomislim, če se bodo današnji otroci še tako dolgo spominjali svojih učiteljev . . .

Vemo, ni povratka v preteklost, živeti je treba za jutrišnji dan, živeti je treba tudi v tehnološkem veku. Vse hitreje izdelujemo avtomobile, hladilnike, televizorje, toda človek ne more zrasti v človeka čez noč, mimogrede, v naglici, v bežnih odnosih med ljudmi.

Usmerjeno izobraževanje v gozdarstvu

Izobraževalna skupnost za gozdarstvo je priredila 10. decembra posvetovanje o stanju in gibanju gozdarskih strokovnih kadrov v Sloveniji. Na posvet so bili vabljeni predvsem izobraževalci in porabniki – tj. vodje tistih služb v organizacijah združenega dela v gozdarstvu, ki jih kadrovsko izobraževalna problematika najbolj zanima.

Beseda je tekla predvsem o dveh stvareh:

o okvirih in smereh razvoja usmerjenega izobraževanja v gozdarstvu in o stanju in gibanju gozdarskih strokovnih kadrov v Sloveniji

– na temelju gradiva iz istoimenske publikacije F. Urleba (izobraževalna skupnost za gozdarstvo, Ljubljana, november 1975), ki so jo udeleženci posveta prejeli hkrati z vabilom.

Namen posveta je bil seznaniti širši krog ljudi z zametki nove organizacije izobraževanja v gozdarstvu in z načini njenega vključevanja v novi izobraževalni sistem. Razprava naj bi osvetlila probleme, ki utegnejo nastati z novim izobraževanjem, in nakazala potrebo po reševanju konkretnih nalog, ki jih bo narekovalo usmerjeno izobraževanje.

Uvodni referat o okvirih in smereh razvoja usmerjenega izobraževanja v gozdarstvu je podal L. Funkl, predstojnik gozdarskega oddelka biotehniške fakultete. Na osnovi predloga za osnove usmerjenega izobraževanja (zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana, 31. 10. 1975) je obrazložil osnovni koncept prihodnjega usmerjenega izobraževanja in prikazal možnosti za vključitev celotnega gozdarskega šolstva v novi izobraževalni sistem tako, da bi vzgoja in izobraževanje postala resnična vsebina združenega dela.

Gozdarji so vedno skrbeli za strokovno izobraževanje svojih ljudi. V Postojni delujeta gozdarski šolski center s šolo za gozdne delavce in gozdarski tehnikum, v Ljubljani sta gozdarski oddelek biotehniške fakultete in inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, ustanove, ki trajno skrbijo za vzgojo novih moči in izpopolnjevanje znanja ob delu na vseh področjih gozdne proizvodnje. Kljub tej navidezni celostnosti izobraževalnega procesa v gozdarstvu so se pokazale nekatere pomanjkljivosti. Različne študijske reforme so navadno zajele le posamezna šolska področja, kar je onemogočilo smotrno povezanost in usklajevanje učnih programov ter uspešno odpravljanje prenatrpanosti ter faktografije. Nedodelani sistemi v napredovanju srednjega strokovnega kadra pa tudi kadrovski primanjkljaji na izobraževalnih ustanovah narekujejo temeljito presojo možnosti, ki jih bo morda omogočil novi izobraževalni sistem.

Če naj bo usmerjeno izobraževanje (sedanje srednje, višje in visoko) funkcionalna nadgradnja bazičnemu izobraževanju (sedanjemu predšolskemu in osnovnemu), je treba na področju izobraževanja v gozdarstvu zagotoviti zlasti:

– povezanost celotnega sistema (posebno v vertikalni smeri)

– prehodnost sistema (omogočena naj bosta redni študij in študij ob delu)

– trajnost vzgoje in izobraževanja ter

– preobrazbo sedanjega srednjega šolstva.

Prva faza usmerjenega izobraževanja naj bi vsebovala za gozdne delavce – potem ko bi imeli za seboj bazično izobraževanje – neposredno vključitev v delo (enoletna šola za gozdne delavce). Šolanje na gozdarskem tehnikumu, ki traja sedaj štiri leta, bi po modelu novega sistema trajalo le dve leti. Kandidati bi absolvirali v prvi fazi skupno programsko osnovo (dve leti) in primarno programsko usmeritev (v zadnjem semestru drugega leta), na neki izobraževalni ustanovi zunaj današnjega tehnikuma. Sledi druga faza usmerjenega izobraževanja, ki vsebuje finalne programske usmeritve in daje poklicno izobrazbo v obsegu sedanjega srednjega, višjega in visokega izobraževanja. Trajanje te faze je odvisno od programskih zahtev posameznih profilov poklicev. Prihodnji gozdarski tehnik bi tako absolviral dveletni usmerjeni program ki bi mu omogočil vstop v poklic ali pa nadaljevanje dveletnega šolanja na višji stopnji (nekdanja I. stopnja na fakulteti).

Spet sledi odločitev za poklic ali pa za nadaljevanje dveletnega študija na univerzi (II. stopnja na fakulteti). Naravno nadaljevanje študija v sistemu usmerjenega izobraževanja bi potekalo po analogiji sedanjega podiplomskega (specializacija, magisterij, doktorat znanosti). Visoka izobrazba je po tem modelu dosegljiva po 16 letih izobraževanja ali približno pri 22 letih starosti. Doseči bi jo bilo mogoče v rednem študiju ali pa s študijem ob delu. Razločki med enim in drugim načinom bi bili samo v izvajanju programa, sam program študija pa je za vse enak.

Živahna razprava o številnih problemih je opozorila predvsem na tole:

Zahteva po končani osemletki, ki ji sledi še enoletna šola za gozdne delavce, je v sedanjih razmerah nevzdržna. Analiza sedanjega stanja kaže, da ima 63 % vseh redno zaposlenih gozdnih delavcev manj kot 6 uspešno opravljenih razredov osemletke. Njihova starostna struktura ni ugodna (46 % je starejših od 41 let) in se iz leta v leto slabša. V ta poklic prihaja premalo mladih delavcev, dodatne zahteve po formalni izobrazbi pa bi to število le še zmanjšalo. Zato si predvideni model lahko zamislimo le kot neki idealni cilj. Tega ne bo mogoče doseči vse dotlej, dokler ne bodo rešeni drugi problemi, ki pa ne zadevajo samo področja vzgoje in izobraževanja. To so: vrednotenje dela gozdnega delavca, njegove delovne, življenjske in kulturne razmere, problem beneficirane delovne dobe itd. Pri tem je treba povedati, da je nominalna izenačitev osebnih dohodkov gozdnih delavcev z delavci v industriji – zelo slabo merilo, kajti delovnih razmer sploh ni mogoče primerjati.

Izhodišče vsega kadrovanja, načrtovanja kadrov in izobraževanja je analiza o tem, kakšne kadre potrebujemo v proizvodnem procesu. Zato bi bilo treba začeti pri sistemizaciji delovnih mest, še zlasti če upoštevamo, da tega mnoge organizacije združenega dela sploh nimajo.

Usmerjeno izobraževanje predvideva tesno povezanost z združenim delom. Ugotavljanje, koliko delavcev določenih profilov strokovnih kadrov potrebujemo, je torej bistveni sestavni del usmerjenega izobraževanja.

Ob koncu razprave so udeleženci posveta sklenili predlagati skupščini izobraževalne skupnosti, naj ustanovi posebno tripartitno komisijo, ki bi začela bolj temeljito in sistematično obravnavati problematiko, kako naj se izobraževanje v gozdarstvu vključi v sistem usmerjenega izobraževanja.

DUŠAN ROBIČ

Ustrezna izhodišča

Na letošnji deseti seji strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SRS, ki je bila 4. decembra 1975, vodil pa jo je Stane Kranjc, so člani obravnavali Elaborat zasnove usmerjenega izobraževanja ter sprejeli predmetnike in učne načrte za poklice: zidar za zidanje in ometavanje, tesar opažev, krivec armature, keramik, cementninar, kamnosek, betoner, hidrotehnični delavec, gradbeni miner, upravljavec lahkih gradbenih strojev, strojnik gradbene mehanizacije.

(Foto: Rajko Ranfl)

Glede na kongresna stališča in smernice za socialistično samoupravno preobrazbo vzgoje in izobraževanja, sprejete na X. kongresu ZKJ in VII. kongresu ZKS, je zavod SRS za šolstvo izdelal zasnove usmerjenega izobraževanja, ki obravnavajo predvsem preobrazbo sedanjega srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje.

Zadnje čase je pri nas vedno bolj čutiti, da je treba zgraditi takšen vzgojnoizobraževalni sistem, ki bo temeljil na večji prožnosti, horizontalni in vertikalni povezavi, zagotavljal enake možnosti za poklicno izobraževanje in odločitev za poklic v zrelejši dobi, odpravil dvojnost, omogočil nadaljnje izobraževanje mladine v skladu s sposobnostmi in interesi učencev, poleg tega pa naj bi še posebej upošteval načela permanentnega izobraževanja.

Prav zaradi obsežnih in odgovornih nalog, ki se v zvezi z vzgojnoizobraževalno reformo postavljajo pred vso našo družbo, je bila razprava na seji v zvezi z izdelanim elaboratom najobsežnejša. Člani strokovnega sveta so z zadovoljstvom ugotavljali, da je predlog, ki ga je pripravil zavod SRS za šolstvo, dobro zasnovan ter da so to ustrezna izhodišča za nadaljnje koncipiranje reforme.

Menili so, da bo treba vse naše šole, še posebej pa našo javnost, potem ko bo koncept obravnavala še komisija pri izvršnem svetu skupščine SRS, dati čimprej v javno razpravo ter z omenjenim konceptom seznaniti slehernega pedagoškega delavca v naši republiki.

Še posebej so poudarili, naj bi h konceptu dalo pripombe tudi združeno delo, saj bo to kot celota najbrž moralo prevzeti neposredno odgovornost za politiko vzgoje in izobraževanja, za vključevanje dela tistih, ki si pridobijo izobrazbo za poklic na raznih ravneh usmerjenega izobraževanja.

Ko so govorili o uresničevanju programa usmerjenega izobraževanja, so opozarjali na pravočasno izdelavo predmetnikov in učnih načrtov ter drugih didaktičnih kompletov ter na usposabljanje učiteljev za izvedbo reforme. Glede učnih načrtov so menili, naj bi bili ti čimbolj problemsko izdelani, odobravali pa so predvideni kurzni sistem, po katerem bodo lahko boljši učenci hitreje napredovali. Skupne programske osnove naj bi bile čimbolj diferencirane. Opozarjali so, da bo treba več storiti za opremljenost šol, urejanje kabinetov, laboratorijev in šolskih delavnic. Večji poudarek bo treba dati tudi izgradnji izobraževalnih centrov v regijah, saj ponekod razdrobljena mreža sedanjih srednjih šol ne zagotavlja dovolj smotrne porabe družbenega denarja. Zadovoljni so bili s predloženim predlogom fakultativnih vzgojnoizobraževalnih programov, ki naj bi pospeševali osebne interese, sposobnosti in nagnjenja mladine in odraslih.

Ker potekajo reformna prizadevanja v vsej Jugoslaviji, so se zanimali, kako daleč so z reformnimi prizadevanji v drugih republikah in ali naj bi le kazalo kaj več storiti za enotnejši vzgojnoizobraževalni sistem pri nas, še posebno zato, ker prihajajo v naše šole tudi učenci iz drugih republik.

Ob koncu razprave pa so še posebej poudarili, da je treba v akcijo za uresničitev reforme vključiti vse dejavnike, še posebno visoke in višje šole in druge tovrstne ustanove. Delo si je treba razdeliti, kajti le tako bomo lahko uspešno uresničili odgovorne in neodložljive naloge v zvezi s tako pomembno akcijo.

Manj razprave je bilo, ko so obravnavali predlog predmetnikov in učnih načrtov za že omenjene poklice v gradbeništvu. Pri tem moramo še posebej omeniti, da gre v celoti za deficitarne poklice, v katere večkrat ni bilo mogoče kadrovati zadostnega števila mladine. Bistvenih pripomb na predložene učne načrte niso imeli, zato so jih sprejeli.

DRAGO NOVAK

Opozorilo

Veliko vzgojnoizobraževalnih zavodov je doslej zanimalo, kako je z oprostitvijo pologa.

V zvezi s tem jih opozarjamo, da je v Uradnem listu SFRJ št. 55/75 z dne 21. novembra 1975 objavljen odlok o merilih in postopku za oprostitev obveznega depozita pri investicijskih vlaganjih v negospodarske in neproizvodne investicije.

Reformni koraki

Na zadnji seji republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je bila v ospredju razprava o zasnovi usmerjenega izobraževanja, ki jo je pripravila strokovna skupina zavoda SRS za šolstvo. Republiški komite je predlog zasnove podprl, sprejel predlagano prvo fazo usmerjenega izobraževanja ter strokovni elaborat usmeril v nadaljnjo obravnavo v javni razpravi.

Zato bi kazalo, da se vsaj v skopih obrisih seznanimo s posameznimi novostmi, ki jih uvaja reforma usmerjenega izobraževanja. Predvsem gre poudariti večkrat omenjeno ugotovitev, da pri nas ni mogoče ponuditi vsem srednjim šolam enakega vzgojnoizobraževalnega programa v prvih dveh letih.

Splošna načela novega vzgojnoizobraževalnega sistema, ki je postavljen na idejno-politična izhodišča 7. kongresa ZKS in 10. kongresa ZKJ, so torej: marksistična idejna zasnovanost, znanstvenost vzgoje in izobraževanja, vzgoja s samoupravljanjem za samoupravljanje, demokratičnost, permanentnost, usmerjenost k izobraževanju z delom in za delo, horizontalna in vertikalna povezanost, diferenciacija v vsebini in organizaciji ter racionalnost in ekonomičnost.

Med poglavitne elemente programske osnove usmerjenega izobraževanja sodi predvsem načelo permanentnosti, kar bi lahko imenovali celo osnovno vodilo pri graditvi sodobnega sistema usmerjenega izobraževanja. Predvsem je torej poudarjeno zgodnje vključevanje mladine v delo ter možnost ponovnega vračanja v izobraževalni proces. Tej zahtevi ustreza tudi notranja struktura ali razčlenitev usmerjenega izobraževanja. Gre za vzgojnoizobraževalne programe, ki imajo različne usmeritve in funkcije – celotno usmerjeno izobraževanje namreč po predlogu elaborata obsega prvo in drugo fazo.

Prva faza, ki traja štiri semestre, vsebuje skupno programsko osnovo, primarne programske usmeritve in fakultativne programe, lahko pa tudi finalne programe za neposredno vključitev v delo.

Kaj obsega skupna programska osnova – to je namreč v prvi fazi obvezni splošno-vzgojni izobrazbeni standard. Gre za nadaljevanje vzgojnoizobraževalnega programa osnovne šole. V prvi fazi le-ta zagotavlja širšo in bolj poglobljeno vzgojo in izobrazbo, ki se izvaja na širši ravni splošne kulture, družbeno-ekonomskega, naravoslovno-matematičnega in proizvodno-tehničnega znanja. Lahko bi na kratko dejali, da gre za dvig oziroma višjo vzgojno-izobraževalno raven. Bistvena pridobitev enotne prve faze – skupne programske osnove pa je zagotovilo, da se poklicna odločitev premakne najmanj za eno leto, torej na zrelejšo starostno dobo. Pri tem pa se bo brez dvoma lahko bolj uveljavila osebna odločitev za nadaljnje usmerjeno izobraževanje. Skupna programska osnova obsega pet vzgojnoizobraževalnih področij: jezikovno in umetnostno; družbenoekonomsko; naravoslovno-matematično; proizvodno-tehnično; vzgojno in obrambno.

Primarnih programskih usmeritev je prav tako pet, in sicer: proizvodno-tehnična; naravoslovno-matematična in proizvodno-tehnična; naravoslovno-matematična in jezikovna; jezikovna in umetnostna, družbeno-ekonomska ter naravoslovno-matematična; umetnostna in jezikovna. Te usmeritve so temelj za nadaljnje bolj razvejano usmerjeno izobraževanje v drugi fazi ter predstavljajo 30 % vsote vseh učnih ur v prvi fazi usmerjenega izobraževanja. Glede na sedanji sistem izobraževanja so te usmeritve podlaga za izobraževanje poklicev ali usmeritev, za katere sedaj izobražujejo v gimnazijah, vzgojiteljskih šolah in nekaterih drugih štiriletnih šolah za gospodarstvo, družbene službe in javno upravo ter v višjem in visokem šolstvu, za poklicne šole ter za poklice, ki se sedaj izobražujejo pretežno v tehniških šolah.

Poleg programskih usmeritev obstajajo torej v prvi fazi še fakultativni programi, torej tisti, ki jih učenci lahko izbirajo glede na svoje lastne sposobnosti in nagnjenja. Ti programi pa se izvajajo praviloma zunaj obveznega števila ur.

Kot smo nakazali, že v prvi fazi nastopajo finalni programi za neposredno vključitev v delo, gre torej za finalne programske usmeritve oziroma poklicno determiniranost. Cilj je izobraziti kadre različnih profilov glede na potrebe delovnih mest v gospodarstvu in družbenih dejavnostih ter dajati poklicno izobrazbo v obsegu sedanjega srednjega, višjega in visokega izobraževanja. Ta faza je po trajanju odvisna od programskih zahtev posameznih poklicev.

To je torej na kratko osnutek zasnove usmerjenega izobraževanja oziroma reforme izobraževanja, ki ga bo še obravnavala komisija za pripravo reforme usmerjenega izobraževanja pri IS. Natančneje pa bo potrebno še dodelati posamezne kvantifikacije, da bo o njih plodneje lahko razpravljalo združeno delo s svojimi asociacijami.

Da bo pripravljena konstrukcija usmerjenega izobraževanja toliko uspešneje lahko stekla, pa je brez dvoma nujno potrebno doseči, kot so predlagali na komiteju, enako kakovostno osnovno osnovne šole – hkrati pa naj bi to narekovalo tudi spremembo celotne vzgojnoizobraževalne reforme. Ob tem pa ne gre spregledati nujnosti po popolnejši strokovni usposobljenosti kadrov. V nadaljnjih fazah usmerjenega izobraževanja pa bo brez dvoma potrebno še usklajevanje z drugimi republikami.

B. M.

Ptuj

Nova pridobitev

V novem vzgojnovarstvenem zavodu v Ptuju je dobilo pred dnevi prostor kar 170 predšolskih otrok. To je za Ptuj, kjer je tovrstnih prostorov doslej zelo primanjkovalo, res omembe vredna pridobitev. Vzgojnovarstveni zavod je stal 7,4 milijona din.

V Ptuju in njegovi bližnji okolici je v organiziranem varstvu že okoli 12 odstotkov predšolskih otrok. Načrtujejo, da bo v prihodnjih štirih letih v organiziranem varstvu že okoli 20 odstotkov otrok tega območja.

Obvestilo

Prihodnja številka Prosvetnega delavca bo izšla 9. januarja 1976.

Skupni imenovalec za prihodnje leto

LETO GRE H KONCU. VSAKIČ OB ENAKEM ČASU SE RADOVEDNO SPRAŠUJEMO PO OBETIH V NOVEM LETU, KI MU BOMO PRAVKAR PRESTOPILI PRAG. KAJ SE OBETA SLOVENSKEMU ŠOLSTVU, SO NAM POVEDALI PREDSTAVNIKI DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ IN ORGANOV V NAŠI REPUBLIKI, KI SI ŠE POSEBEJ PRIZADEVAJO ZA NAPREDEK VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA:

- *dr. AVGUŠTIN LAH, podpredsednik izvršnega sveta skupščine SRS*
- *FRANC ŠALI, član izvršnega komiteja CK Zveze komunistov Slovenije*
- *MAJDA POLJANŠEK, članica izvršnega odbora republiške konference SZDL Slovenije*
- *ELA ULRIH-ATENA, predsednica izvršnega komiteja za vzgojo in izobraževanje*
- *BORIS LIPUŽIČ, direktor zavoda SRS za šolstvo*
- *GEZA ČAHUK, predsednik sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja*

VPRAŠALI SMO JIH:

Tudi za prihodnje leto imamo velike načrte za nadaljnji razvoj vzgojnoizobraževalne dejavnosti: še nadalje naj bi posodabljali pouk na vseh stopnjah, hitreje širili celodnevno šolo, začeli uresničevati zamisel o usmerjenem izobraževanju, poskrbeli za boljše delovne razmere prosvetnih delavcev ter še marsikaj drugega.

– ALI LAHKO POVESTE NAŠIM BRALCEM, KATERI IZMED TEH NALOG BI VENDARLE DALI PREDNOST?

Dr. AVGUŠTIN LAH:

Vzgojnoizobraževalno področje je izredno razsežno in raznovrstno. Vse oblike redno organiziranega izobraževanja obiskuje 23 % prebivalstva v naši republiki. Skoraj četrtina, več kakor 400.000 vpisanih učencev. To pomeni okoli 15.000 oddelkov ali organiziranih skupin izobraževalnega dela. Zaupano je več kakor 25.000 učiteljem. Vsem tem vzgojnoizobraževalnim področjem je skupni imenovalec delovne in razvojne formule kadrovsko vprašanje. Najbolj pomembno nalogo pa označuje prevladujoče hotenje in pričakovanje po modernizaciji izobraževanja.

Učiteljev ni dovolj; tudi v mestih, kamor so usmerjeni stalni selitveni tokovi, so nezasedena učiteljska delovna mesta. Na vseh stopnjah je veliko dopolnilnega dela, v srednjem strokovnem šolstvu celo 48 % pouka opravljajo honorarno. To ima predvsem nezaželene posledice. Učitelji, ki opravljajo veliko dodatnega pouka, so prikrajšani za lastno izpopolnjevanje in čas za kulturno in družbenopolitično delovanje je vedno prekratek. Moramo reči, da je pri učiteljih veliko razumevanja in požrtvovalno nadomeščajo tovariše in učitelje, ki jih ni. Hvaležni so družbenopolitičnim dejavnikom, ki so uspešno začeli veliko akcijo pridobivanja kandidatov za učiteljski poklic in tudi reformo, natančneje uvod v snovanje usmerjenega izobraževanja, smo začeli prav na tem področju. Bolj kritični pa smo do počasnega uresničevanja sklepov in dogovorov za gradnjo in preurejanje pedagoških akademij, dijaških in študentskih domov, čeprav tudi v tem pogledu nismo brez dosežkov.

Vse spremembe in preobrazbo vzgojnoizobraževalnega dela (vsebine in oblik) bodo v bistvu morali opraviti učitelji. Pri osvežitvi programov, iskanju novih oblik in preusmeritvah na ključna področja imamo sicer oporo v združenem delu oziroma v delegacijah uporabnikov, toda usposabljanje za to nalogo in pripravo vseh pomagal ali oblik dela bodo le morali opraviti učitelji. Toda to so tako zahtevne naloge, da se bodo morali temu posvetiti vsi družbeni dejavniki. Za primer naj povem, da večina članov izvršnega sveta skupščine SR Slovenije sodeluje pri upravljanju ali opravljanju nalog v visokem šolstvu. Prav tako si želimo sodelovanje gospodarskih kadrov pri usmerjanju delovanja vseh vrst šol, zlasti pa pri snovanju usmerjenega in nepreki-njenega izobraževanja.

Modernizacija izobraževanja je osnova preobrazbe vzgojnoizobraževalnega področja. V to sicer štejemo uvajanje šolske televizije, računalništva, modernih metod poučevanja in učenja tujih jezikov, novo matematiko in biologijo in vse drugo, vključno nabavljanje razne tehnike. Toda modernizacija izobraževanja je predvsem proces zmanjševanja razlike (časovne), ki je med nastajanjem znanstvenih, tehničnih, gospodarskih in kulturnih dosežkov v družbenem življenju ter med obdobjem, ko začne to prevladovati v vsebini in oblikah šolskega dela. Vsaka naša reforma traja dvakrat ali trikrat tolikšno dobo, kolikor traja zamenjava ene tehnologije v gospodarstvu z drugo. Doba od porajanja znanstvenih dosežkov do njihove uporabe v gospodarstvu se je zelo skrajšala in približno podobno bi morali doseči v izobraževanju. To vse je odvisno od kadrov v šolstvu in seveda od možnosti spoznavati in osvajati te pridobitve.

Kolikor imamo fizičnih, umskih in finančnih moči, jih kaže kar najbolj preudarno nalagati v to – za kadre in za modernizacijo izobraževanja. To bo potegnilo za seboj vse drugo.

Čemu prisoditi prednost, pa se je treba vprašati po področjih. Pri otrocih imata prednost mala šola in organizirano vzgojno varstvo. Pomena tega sploh ne znamo oceniti. To je najracionalnejša in trajna naložba za ves narod. Pri mladini: zunajšolske dejavnosti, ne gledanje in navijanje, temveč aktiven šport in telesna aktivnost, delo, kulturno uveljavljanje, tehnične dejavnosti. Vsaka temu posvečena ura in tisočak dajeta najvišje obresti za družbo. To bi morali zapisati tudi v ekonomski in politično-sociološki leksikon naše družbene prakse. O prednostnih nalogah in težnjah učiteljev smo dovolj povedali. Glavne pa so prednosti, ki jih povedo gospodarstveniki. Delavcev in strokovnjakov, primerno usposobljenih za proizvodno delo in vzgojenih za delo, manjka. Brez teh so vse naše naložbe neracionalne. Pomanjkanje teh je hujše od pomanjkanja surovin in energije, kajti ti kadri bi lahko razvijali oboje. Zato je tudi naša naloga: usmerjati mladino v deficitne proizvodne poklice, usposabljati jo za moderno tehnologijo, vzgajati jo delovno! To in samo to bo popravilo družbeni in materialni položaj šolstva!

FRANC ŠALI:

Morda se bo to, kar bom rekel, slišalo frazersko, toda globoko sem prepričan, da morata imeti za delo in življenje v socialistični samoupravni družbi vzgoja in izobraževanje prednost. Še vedno je pričujoče razmišljanje, da je šolanje lestev k lepemu, lahkemu, denarcev polnemu gosposkemu življenju. „Šolaj se, da ti ne bo tako težko, kakor je meni, da ti bo laže v življenju," je pogosto slišati. Ali pa: „Če se ne boš učil, ne boš ničesar dosegel, moral boš opravljati težaška dela, ki so slabo plačana." Tudi izrek „saj se ne učiš zame, ampak zase," se še pogosto sliši v družini in šoli. V takšnih naukih je skrita dvojna resnica o vrednosti znanja. Ena, da znanje res lahko omogoča tistemu, ki ga ima, opravljati dela, ki so bolj cenjena in nagrajevana, in druga, na katero radi pozabljamo, da bi moralo biti znanje namenjeno sočloveku, ljudem, človeštvu, da bi obvladali naravne in družbene zakone v korist vseh. Gre za meščansko in socialistično-humanistično pojmovanje vrednosti znanja. Eni želijo znanje zase in jim pomeni zgolj sredstvo za lasten obstoj, drugim pa pomeni sredstvo za osvoboditev dela in človeka. Zato želim, da bi v družinah, šolah in družbi nasploh prevladalo v celoti spoznanje, da se vzgajamo in izobražujemo zato, da bi bila naša družba človeško in materialno bolj bogata. Od tega ne bo imel koristi samo sleherni njen posameznik, ampak tudi vsi narodi, s katerimi na takšnih izhodiščih sodelujemo. Vzgoja in izobraževanje naj bi še bolj v ljudeh, posebno v mladini, bila sprejeta in dojeta v svoji družbeni vlogi, ne pa osebno pridobitniški. Potrebujemo ljudi, ki bodo človeško izkustvo nesebično dajali, razdajali drug drugemu, ga združevali, da bi vsi lepše živeli, ljudi, ki jim znanje ne pomeni osebni dohodek, ampak družbeni dohodek in socialistični družbeni napredek.

MAJDA POLJANŠEK:

Področje vzgoje in izobraževanja je in bo tudi v naslednjih letih sestavina družbenih prizadevanj za hitrejši družbeni in ekonomski razvoj in za dograjevanje humanih samoupravnih socialističnih odnosov. Zaradi samoupravnega povezovanja delovnih ljudi in občanov v samoupravnih interesnih skupnostih za vzgojo in izobraževanje lahko tudi prosvetni delavci vse bolj tenkočutno prisluhnejo delavcem v združenem delu in sodelujejo v prizadevanjih za stabilizacijo gospodarstva. Cilji za vzgojo in izobraževanje, ki bosta socialistično angažirana, učinkovita in skladnejša s potrebami združenega dela, so usklajeni, niso pa z njimi usklajeni postopki oziroma koraki uresničevanja in materialne možnosti.

Delovni ljudje v združenem delu in v krajevni skupnosti največ razpravljajo o osnovni šoli. Čedalje več razpravljajo o njej kot o prostoru, ki postaja množična učilnica in vse bolj središče kulturnega, telesnokulturnega in družbenega življenja v njihovem kraju. Proces podružbljanja je ob zamisli celodnevne osnovne šole najdlje spodbudil občane k materializaciji njihovih hotenj, da so pripravljeni za „svojo šolo" prispevati še več, zato ji dajejo prednost.

Še vedno razmeroma odtujeno usmerjeno izobraževanje, neskladja med potrebami združenega dela po kadrih in številom vpisanih dijakov in študentov na posameznih smereh šolanja nakazujejo potrebo, da moramo hitreje ustvariti pogoje za dialog med izvajalci, to je učitelji v usmerjenem izobraževanju, in uporabniki kadrov. Dajanje prioritete hitrejšemu uresničevanju zamisli o reformi usmerjenega izobraževanja v družbenih dokumentih samo po sebi ne bo uresničeno. Treba je zagotoviti ustrezno samoupravno organiziranost (skupnosti usmerjenega izobraževanja) in s tem pogoje za nove družbenoekonomske odnose.

Načrtovanje centrov usmerjenega izobraževanja in vsebinskih zasnov mora biti tesno povezano s potrebami gospodarstva in družbenih dejavnosti. S tem bo postavljeno na stvarne ekonomske temelje. Kadrovska politika v združenem delu je osnova za racionalno mrežo šol, za usmerjanje učencev v ustrezne poklice in za učinkovito izpeljavo začrtane štipendijske politike in gradnje domov za učence in študente.

Prednostnih nalog na področju vzgoje in izobraževanja ne moremo izoblikovati tako, da bi ob dveh opredeljenih nalogah izpustili vse tiste, ki jih pogojujejo. V stabilizacijskih razmerah nam gre za doseganje večje in učinkovitejše izrabe tistega, kar že imamo. Tako moramo bolj smotrno izkoristiti učila, ki so že na voljo, že opremljene učilnice in kabinete, povsod premagovati grupnolastniške interese posameznih šol in drugih ustanov, ki so preveč zaprte (telovadnice, društveni prostori, knjižnice), zagotoviti moramo, da bodo glasbene šole prerasle v nosilke glasbene kulture v šolah, skratka vse bolj moramo povezati vse vzgojnoizobraževalne dejavnike, tako institucionalne kot družbene organizacije in društva, ki lahko zagotovijo enovit, povezan program vzgoje in izobraževanja za mlade in odrasle.

ELA ULRIH-ATENA:

Če že moram med prednostnimi nalogami izbirati, bi vendarle ostali na situ in rešetu vsaj dve, ki po mojem mnenju zaslužita enakovredno pozornost. Vsako od teh bo treba razreševati na svoj način, obe terjata najširše angažiranje družbe in prosvetnih delavcev in nobene od njih v prihodnjem letu še ne bomo končali. Mislim na **napredek in izenačevanje kvalitete osnovne šole** in **uvajanje usmerjenega izobraževanja na novih osnovah.** Obe ti dve nalogi sta taki, da je njuno uspešno razreševanje v enaki meri odvisno od zavzetosti, osveščenosti in strokovne usposobljenosti prosvetnih delavcev, kot od osveščenosti in ustrezne organiziranosti vseh samoupravljavcev, vseh delovnih ljudi v organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih in interesnih skupnostih. Ne gre samo in niti ne predvsem za to, da izboljšamo neke abstraktne izobraževalne oziroma vzgojne kvalitete, ampak za to, da postaneta vzgoja in izobraževanje neločljiv sestavni del ljudskih potreb oziroma razvojnih potreb združenega dela. Prebiti zaprte kroge šol, organizacij združenega dela, občin, krajevnih skupnosti in družine ter uresničevati v okviru vzgojnoizobraževalnih dejavnosti sintezo družbenega in osebnega izobraževalnega interesa. Prav v okviru teh dveh nalog prihaja ta potreba najbolj do izraza, saj gre za uresničevanje dveh temeljnih aksiomov socialistične vzgojnoizobraževalne politike – to je za ustvarjanje enakopravnih možnosti za razvoj sposobnosti otroka in za oblikovanje le-teh v skladu s potrebami dela in samoupravljanja v socialistični družbi. To pomeni, da šola s temi nalogami uresničuje nekatere strateške cilje naše revolucije, naša skupna stvar pa je, da bodo to v resnici postale prednostne naloge.

BORIS LIPUŽIČ:

Menim, da bi težko izbirali prednostno nalogo na vzgojnoizobraževalnem področju v prihodnjem letu, tako da bi se opredeljevali ali za celodnevno osnovno šolo ali za uresničevanje zasnove usmerjenega izobraževanja ali za izboljšanje delovnih razmer in osebnih dohodkov učiteljev. Vse to so prednostne naloge, ki druga druge ne izključujejo. Celodnevna osnovna šola je eden izmed naših prvenstvenih smotrov v prihodnjem obdobju in se bo razvijala bolj ali manj intenzivno glede na naše kadrovske in materialne možnosti v vseh tistih krajevnih skupnostih, kjer se bodo občani in delovni ljudje v organizacijah združenega dela za to dogovorili in zagotovili zanjo potrebne delovne pogoje.

Preobrazba srednjega in visokega šolstva v smislu koncepcije usmerjenega izobraževanja ni alternativa celodnevni osnovni šoli, marveč strateško težišče korenite reforme celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema. Začetek celovite preobrazbe, npr. srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje v smislu stališč in smernic, ki jih vsebujeta resoluciji X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS, ni odvisen zgolj od strokovne priprave takšnega ali drugačnega pedagoško-didaktičnega modela z ustrezno programsko strukturo, marveč je uvajanje odvisno predvsem od odločitev združenega dela tako glede vsebine izobraževalnih programov in organizacije usmerjenega izobraževanja v skladu s potrebami združenega dela, kakor tudi od sredstev, ki jih bo možno in potrebno zagotoviti v prihodnjem obdobju na podlagi družbenega dogovora v okviru skupne porabe za vzgojo in izobraževanje strokovnih kadrov. Reforma še zdaleč ni stvar, ki zadeva zgolj in samo delavce na vzgojnoizobraževalnem področju, temveč je naloga vse družbe, zlasti pa združenega dela, njegovega vpliva in odločitev, ki se bodo oblikovale v svobodni menjavi dela zlasti v samoupravnih interesnih skupnostih za posamezna področja gospodarstva in družbenih dejavnosti. Vsekakor pa z odločitvami o postopnem uvajanju novega sistema usmerjenega izobraževanja ne bi smeli odlašati, marveč bi se morali vsi odgovorni družbeni dejavniki čimprej dogovoriti o programu uresničevanja zasnove usmerjenega izobraževanja, kakršno smo izoblikovali v naši republiki.

Nagrajevanje oz. vrednotenje dela pedagoških delavcev bi moralo biti v skladu z dejanskim družbenim pomenom in vlogo vzgoje in izobraževanja, kakor tudi v skladu z vloženim delom in rezultati vzgojnoizobraževalnega dela. Nisem za nikakršno uravnilovko v nagrajevanju, menim pa, da bi morali v okviru družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja o osnovah in merilih za razporejanje in za delitev sredstev za osebne dohodke doseči večjo skladnost in ustreznejša sorazmerja med posameznimi področji družbenega dela, da ne bi bile tolikšne razlike v višini osebnih dohodkov med delavci z enako stopnjo izobrazbe v vzgojnoizobraževalni dejavnosti in npr. v bančništvu in trgovini.

GEZA ČAHUK:

Menim, da bo moral sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja tudi v prihodnjem letu dati prednost svojim stalnim nalogam, kot so: nadaljnji razvoj samoupravljanja, skrb za delavca in varstvo njegovih samoupravnih pravic v delovni organizaciji, izpopolnjevanje sistema nagrajevanja po delu ter izobraževanje ob delu. Gre torej za tiste naloge, s katerimi bomo neposredno pomagali pri podružbljanju in posodabljanju vzgojnoizobraževalnega procesa.

Podružbljanje in posodabljanje celotne vzgojnoizobraževalne dejavnosti ter hitrejše vključevanje v združeno delo bodo rdeča nit v naših prizadevanjih. Sindikalne organizacije v šolah bodo v zvezi s tem morale skrbeti za stalno dopolnjevanje in izpopolnjevanje samoupravljanja, za odpiranje šole navzven v krajevni skupnosti in za večjo povezanost z združenim delom. Poiskati bo treba možnosti za čimhitrejše uvajanje celodnevnega – razširjenega programa vzgojnoizobraževalnega dela, da bi razbremenili starše pri skrbi za napredovanje njihovega otroka. Skrbeti bodo morale tudi za stalno strokovno usposabljanje ob delu in za nagrajevanje učiteljev po rezultatih dela. Od rešitve vseh teh nalog je odvisno, kako uspešno bo posodabljanje vzgojnoizobraževalnega dela. Posodobiti pa ga moramo – to zahteva od nas združeno delo – delo, ki potrebuje sposobne strokovnjake in dobre samoupravljavce, da bo lahko opravilo svoje naloge. Tako se bo vzgojnoizobraževalna dejavnost resnično vključila v združeno delo in si zagotovila enakopraven položaj v njem.

– KAKO SO NAŠE ŽELJE USKLAJENE Z MOŽNOSTMI?

Dr. AVGUŠTIN LAH:

Želje niso merilo in gonilo, temveč potrebe. Ne „naše", temveč gospodarske. Tiste, s katerimi bi povečali storilnost in dohodek gospodarstva, kajti to je naš vir, naša edina realna možnost. Pred delavci ne moremo nastopati z željami, temveč z zelo konkretnimi programi. Dobro delo ima svojo vrednost, ceno. Dobrim programom ne oporekajo. Programi pa morajo izhajati iz ocenjenih potreb delovnih organizacij in občanov v krajevnih skupnostih.

Vsa leta smo imeli težave, ko smo ob tako razsežni in razvejani dejavnosti izračunavali, koliko „stane šolstvo". Vendar je težko zbrati velike vsote zato, da pokrijemo razširitve dejavnosti ali da valoriziramo osebne dohodke in materialne izdatke. Kadri „stanejo", vsak za življenje usposobljeni občan, vsak delavec in strokovnjak je veliko vreden, toliko več, kolikor več uporabnega znanja in delovnega izkustva prinaša na delovno mesto. Spoznanje, da se bolj izplača kupiti dobro tehnično ali drugo sredstvo kakor slabo, je postalo splošno in veljavno. Tako je ali bo tudi s kadri. Zato je koristno, da se o tem sporazumevamo in da rešujemo potrebe.

Gospodarstvo ima kljub zaostrenim razmeram sredstva za kadre. Tudi potrebe so velike. Zato bodo naša pričakovanja, oprta na vaša prizadevanja, toliko bolj stvarna, kolikor bolj se bomo približali viru in znali po dogovoru (z menjavo dela) te vire izkoristiti. Ne gre samo za sedanji položaj šolstva in delavcev v njem, temveč tudi za razvojne naložbe.

FRANC ŠALI:

Želja ni treba usklajevati z možnostmi. Le-te je treba predvsem v vseh okoljih družbeno ovrednotiti. Družbene potrebe, družbeni interesi so tisti, ki jih je treba uskladiti z možnostmi. Nosilci tega morajo biti delovni ljudje v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih ter širših skupnostih. Pozitivno je to, da se vedno bolj zavedamo svojih možnosti in da ljudje šolstvu dajejo prednost v razporejanju dohodka. Torej ne gre samo za možnosti, ampak tudi za našo pripravljenost, da se ob danih možnostih odločimo za takšno razvojno politiko, ki bo hitreje krepila in razvijala socialistično samoupravno skupnost. Prepričan sem, da bosta vzgoja in izobraževanje v ljudeh imela vsako leto več razumevanja, kar pa še ne pomeni, da bomo kdaj naše želje, bolje rečeno družbene potrebe, izenačili z možnostmi, čeprav je le-te vsako leto treba uskladiti. Mislim, da letos procesa usklajevanja še nismo dobro opravili, saj smo šele na začetku poti, ki ji pravimo samoupravno družbeno planiranje razvoja, katerega nosilci naj bi bili delovni ljudje.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Srečno novo leto 1976!

Skupni imenovalec za prihodnje leto

(Nadaljevanje s 3. strani)

MAJDA POLJANŠEK:

Že ob opredeljevanju prednostnih nalog sem skušala usklajevati želje z možnostmi. Pri obeh prednostnih nalogah bo uresničevanje odvisno od podružbljanja, ki ima svoj temelj v družbenoekonomskih odnosih. Uveljavljanje samoupravnih odnosov lahko spreminja želje v resničnost in zagotavlja tudi enak družbenoekonomski položaj prosvetnih delavcev v primerjavi z delavci v združenem delu.

ELA ULRIH-ATENA:

Želje so že po svoji naravi navadno naravnane malo prek tega, kar v resnici zmoremo. Tako je tudi z našimi. Mislim pa, da tudi naše možnosti niso ravno majhne. Predvsem ne kaže teh možnosti jemati kot nekо od zunaj dano in nepremakljivo dejstvo. Naše možnosti so predvsem v odločitvah delovnih ljudi, ki odločajo o uporabi svojega dohodka, in v tem, koliko to, kar jim nudimo, v resnici ustreza njihovim potrebam. Z ustvarjalnostjo in angažiranim delovanjem v naši samoupravni družbi tudi mi sami marsikdaj premikamo meje teh možnosti.

GEZA ČAHUK:

Res je, da tudi v prihodnjem letu ne bo dovolj denarja za uresničitev vseh nalog, ki smo jih predvideli v svojih programih. Velike težave so tako zaradi nakopičenih problemov iz preteklega obdobja kot zaradi tistih, ki jih življenje in razvoj sproti prinašata.

– KAJ BI POSEBEJ ZAŽELELI SLOVENSKIM PROSVETNIM DELAVCEM V NOVEM LETU?

Dr. AVGUŠTIN LAH:

Velika so pričakovanja, pa naj vprašamo prosvetne, gospodarske, politične, kulturne in druge delavce in ne nazadnje mladino, s katero in za katero živimo. Najbolj realna in obetavna želja in sporočilo je, zagotoviti odlično sodelovanje vseh treh za sedanji in bodoči položaj in uspeh vzgojnoizobraževalnega področja odgovornih družbenih dejavnikov. Učitelji, učenci in delegati uporabnikov bodo skupno reševali mnoga vprašanja, ki po načelu „zrno do zrna pogača" lahko pripeljejo do izboljšanja v raznih pogledih. S tem si bomo zelo popravili ugled, izboljšali bomo uspeh in s tem dosežke zaradi naših naporov. Reševanje zadev bomo postavili tja, kjer bo največ razumevanja in konkretnih sklepov.

Želimo si miru in sožitja. Obetamo si oživljanje gospodarskih ustvarjalnih moči; naša skrb je podpirati gospodarski in družbeni razvoj. Vsa naša prizadevanja so usmerjena v vzgojo za delo in življenje v samoupravni socialistični skupnosti, za srečo in obrambo domovine. Zadnje čase se posebno trudimo za napredek marksistične, delovne in kulturne vzgoje. Z večjo pozornostjo obravnavamo proizvodne dejavnosti, delo zdravstva in vseh drugih družbenih dejavnosti.

Želimo, da bi opazili ta premik in s priznanjem, družbenim in materialnim, spodbudili nagrajevanje po uspešnosti in s tem ustvarjalna prizadevanja. Za naš splošni napredek. Srečno!

FRANC ŠALI:

To, kar želim vsem delovnim ljudem, da bi okrepili svoje napore v boju za takšen družbenoekonomski položaj, ki jim bo omogočil svobodno, načrtno združevanje dela in sredstev z vsemi delavci, da bi tako združeni v delu vsem bilo ne le delo, ampak tudi življenje boljše in vrednejše. Še posebej pa jim želim, da bi delo, ki ga opravljajo, imelo čimvečje učinke na oblikovanje socialistične osebnosti in vsesplošni družbeni razvoj. Mislim, da ni večje sreče za vzgojitelja kot ta, če v človeku, ki ga je učil, in v družbi, ki ji daje, prepozna, da delo ni bilo zaman.

MAJDA POLJANŠEK:

Ob novem letu načrtujemo vsi, s pogledom obrnjeni v prihodnost, spodbujeni z uspehi, ki smo jih dosegli. In prav ti na področju vzgoje in izobraževanja niso bili majhni. Premajhno število prosvetnih delavcev je na svojih ramah prenašalo bremena nekaterih, ki so odšli, ki so se umaknili iz borbe za uresničevanje plemenitih ciljev. Plemenitih zato, ker so namenjeni človeku, njegovi večji današnji in jutrišnji ustvarjalnosti in osebni sreči. Zato ob novem letu želim vsem prosvetnim delavcem, da bi jih dnevno delo z mladimi in odraslimi osrečevalo. Mlade naj bi bolj spodbujali k odločitvam za pedagoški poklic, med njimi pa predvsem poiskali tiste, ki jih bodo lahko jutri zamenjali in nadaljevali začete procese podružbljanja vzgoje in izobraževanja, posvetili svoje delo človeku, delavskemu razredu in njegovi borbi za osvoboditev človeka in njegovega dela.

ELA ULRIH-ATENA:

Vsem slovenskim prosvetnim delavcem bi ob novem letu zaželela poleg uspehov in osebne sreče, kar si ponavadi želimo, še veliko ustvarjalne volje, neskončnega razumevanja mladih in zavzetosti, da s tem, kar zmoremo in imamo, sooblikujemo srečno mladost prihajajočih generacij.

BORIS LIPUŽIČ:

V novem letu 1976 vam želim, da bi uspešneje razreševali probleme, o katerih sem govoril ob prvem vprašanju. To bo nedvomno pozitivno vplivalo na delovno zavzetost za uresničevanje reformnih in drugih vsebinskih nalog na vzgojnoizobraževalnem področju, spodbudilo večje zanimanje za pedagoški poklic med mladimi in zavrlo zaskrbljujoč odliv pedagoških delavcev na delovna mesta zunaj vzgojnoizobraževalne dejavnosti.

GEZA ČAHUK:

Ob začetku novega leta bi se predvsem rad zahvalil vsem aktivnim članom sindikata za njihovo delo v preteklem letu. Vsi, ki si prizadevamo za napredek vzgojnoizobraževalne dejavnosti, za izboljšanje delovnih razmer učiteljev, poudarjamo predvsem naloge, ki nas čakajo in težave, s katerimi se srečujemo, premalo pa uspehe, ki smo jih dosegli. Teh pa ni malo in smo lahko upravičeno ponosni nanje.

Prepričan sem, da bomo s smotrnim izborom predvidenih nalog, z odločno voljo in večjim delovnim elanom tudi v prihodnjem letu uspešno opravili naloge, ki nam jih je naložilo združeno delo in zanje zagotovilo potreben denar.

Želim, da bi v novo leto zakorakali vedri, sproščeni in prežeti z vero v boljši jutri. To nam bo dalo novih moči za reševanje vseh težkih in zapletenih nalog, ki jih moramo opraviti. Vsem članom sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja želim veliko delovnih uspehov!

čim bolje se bomo poznali...

Koliko šolstvu v letu 1976?

Osrednja točka nedavne seje izvršnega odbora izobraževalne skupnosti Slovenije, ob kateri se je razvila izredno izčrpna in živahna razprava – v njej so sodelovali skoraj vsi člani odbora – je bila obravnava sedanjega, še ne popolnega osnutka družbenega dogovora o razporejanju dohodka v prihodnjem letu. To je povsem razumljivo, saj bo omenjeni dogovor začrtal okvire in možnosti, v katerih se bo gibalo področje izobraževanja v letu 1976. Te možnosti, vsaj po sedanjih predlogih sodeč, ki v končni fazi tudi ne bodo bistveno drugačni, pa niti zdaleč ne ustrezajo stvarnim zahtevam.

Za kaj pravzaprav gre? Kot je znano, je bil program razvoja vzgoje in izobraževanja za prihodnje leto že v javni razpravi. Zanj se je ogrela večina zaposlenih in dala polno podporo nalogam, predvsem v zvezi z začetkom reforme usmerjenega izobraževanja, ki izhajajo tudi iz kongresnih resolucij in različnih, kasneje sprejetih dokumentov; ti naj bi postavili vzgojo in izobraževanje na višjo raven. Veliko nalog je v teh programih novih, veliko pa jih je že utečenih. Njihov obseg se avtomatično širi že na primer zato, ker smo zmanjšali osip v osnovni šoli in tako povečali možnosti vpisa na srednje šole. Vse to pa zahteva dodaten denar. Delavci v združenem delu so torej ta program podprli, sedaj pa je, kot kaže, v osnutku dogovora marsikaj postavljeno na glavo. Ob stabilizacijskih prizadevanjih za področje vzgoje in izobraževanja v prihodnjem letu ne bo na voljo toliko denarja, kot je bilo prvotno predvideno. Indeks naj bi po sedaj danih predlogih naraščal po prvi različici po stopnji 106,7, po drugi pa po stopnji 111. Če bo obveljala prva različica, bo v prihodnjem letu po hitrih izračunih denarja dovolj samo za opravljanje že utečenih nalog, 50% vseh dejavnosti pa bo ostalo na ravni iz leta 1975 ali celo pod to ravnijo. Denarja ne bo za marsikaj: ne za nove oddelke ne za zaposlitev novih učiteljev, onemogočene so priprave na reformo usmerjenega izobraževanja in financiranje gradnje pedagoške akademije v Ljubljani. Tudi druga različica ne pomeni bistvenega izboljšanja, saj onemogoča financiranje cele vrste dejavnosti, od uveljavljanja šolske televizije prek uvajanja reforme prve faze usmerjenega izobraževanja do odpiranja novih dislociranih oddelkov visokih in višjih šol.

Na seji so člani izvršnega odbora poudarili, da položaja ne želijo dramatizirati, pač pa da je treba vse odgovorne in tudi javnost seznaniti z resničnim položajem. Prvič ima lahko takšno ravnanje hude politične posledice med prosvetnimi delavci, ki smo jim celo leto zagotavljali, da je napredek na področju vzgoje in izobraževanja prednostna naloga. Po drugi strani pa ima takšno ravnanje tudi druge škodljive posledice: v delovnih organizacijah usiha zanimanje za dogovarjanje, saj imajo ljudje občutek, da se dogovarjajo v prazno. Najprej se dogovarjajo in sprejmejo program, potem pa pride družbeni dogovor, ki ta program popolnoma spremeni, ga skrči in izniči vsako poprejšnje dogovarjanje delavcev v združenem delu. To gotovo ni pot, po kateri naj krenemo, in tega bi se morali odgovorni nekoliko bolje zavedati.

Na seji so tudi poudarili, da so za racionalizacijo dela na področju vzgoje in izobraževanja, za kar najbolj smotrno razporeditev denarja znotraj posameznih dejavnosti in da bi lahko na tem področju še marsikaj storili. Vendar to ni odvisno samo od delavcev v vzgojnoizobraževalnih ustanovah, ampak predvsem od samega združenega dela, ki bi moralo končno enkrat jasno povedati, kakšne kadre najbolj potrebuje in v katere smeri izobraževanja je treba vlagati denar.

NADJA PENGOV

Dodatno zbiranje denarja

Občani Slovenske Bistrice plačujejo že nekaj let samoprispevek za gradnjo novih šol in vzgojnovarstvenih zavodov. V tem času je bilo sicer že marsikaj zgrajenega, toda prostora je še vedno premalo. Zato so člani izvršnega odbora občinske izobraževalne skupnosti v Slovenski Bistrici na eni izmed zadnjih sej sklenili, da bodo predlagali vsem delovnim ljudem na območju občine, da bi sprejeli predlog za dodatno zbiranje denarja. Tega bodo namenili za preureditev šolskih prostorov.

Člani izvršnega odbora občinske izobraževalne skupnosti so menili, naj bi občani v naslednjih petih letih prispevali vsako leto zaslužek enega delovnega dne. TOZD naj bi v te namene združile obresti od bančnih sredstev na vpogled, najeli naj bi posojila, v občini pa bi dali polovico denarja iz investicijskega sklada, v katerem se zbere letno okoli 900.000 din.

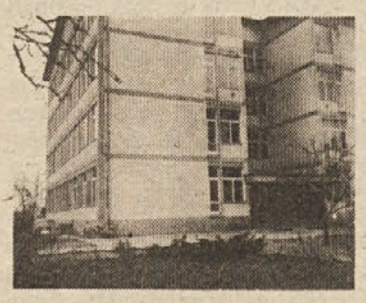

Nova ribniška osnovna šola, čeprav velika in prostorna, postaja pretesna.

Kdaj telovadnica v Ribnici?

Ribniški osnovnošolci so dobili poleg stare osnovne šole še novo veliko in prostorno, še vedno pa nimajo kje telovaditi. Njihova telovadnica skoraj ne zasluži tega imena, čeprav jo kot tako uporabljajo, kadar ni v njej kinematografskih predstav ali veselice. Verjamemo, da v takih razmerah ni mogoča načrtna in smotrna telesna vzgoja. V Ribnici sicer upajo, da se bodo razmere le nekoliko spremenile, ko bo ob koncu letošnjega leta že dograjen nov dom JLA v Ribnici, kamor se bo preselila tudi kinodvorana. Urejeno in sodobno opremljeno šolsko telovadnico pa bodo pogrešali vse dotlej, dokler obljube ne bodo uresničene. Do takrat bodo morali imeti šolarji telesno vzgojo na hodnikih, v neustrezni sedanji telovadnici, na šolskem dvorišču in na rokometnem igrišču TVD Partizan, ki ga uporabljajo tudi rokometaši Inlesa, člani druge zvezne rokometne lige.

„Zavedamo se prednosti celodnevnih šol," je v kratkem pogovoru še posebej poudaril tajnik občinske izobraževalne skupnosti STANE KROMAR, „vendar ne moremo nanje niti pomisliti, dokler ne bomo zagotovili vsaj osnovnih pogojev. O prehodu na celodnevno šolo smo že veliko razmišljali, vendar ... Nekje imamo telovadnico in dovolj prostorov v šoli, ni pa učiteljev, drugje imamo učitelje, ne pa prostorov. Ko že sprašujete, katera naša osnovna šola ima najboljše možnosti za prehod na celodnevno šolo, bi dejal, da velja to za podružnično šolo v Dolenji vasi in za samostojno osnovno šolo v Loškem Potoku. Menimo, da bo že s prihodnjim šolskim letom prešla na celodnevno delo osnovna šola v Dolenji vasi, kjer imamo samo nižje razrede. Ta šola bo verjetno prva šola na območju naše izobraževalne skupnosti, ki bo imela celodnevni pouk."

Omenili ste možnost, da bi lahko kmalu imeli tak pouk tudi v osnovni šoli v Loškem Potoku?

„Da! Kar zadeva šolske prostore, šolsko kuhinjo, telovadnico in vse, kar je potrebno za organizacijo celodnevne šole, imajo v Loškem Potoku vse. Samo učiteljev manjka. To povzroča že več let velike težave. Novi učitelji sicer pridejo, vendar Loški Potok kmalu zapustijo. Šoli ostanejo zvesti le učitelji, ki so od tam doma, toda teh je, žal, premalo! Sicer pa imamo s kadri težave tudi v drugih osnovnih šolah na našem območju, predvsem v tistih, ki so oddaljene od večjih središč."

– Kakšne možnosti za prehod na celodnevno šolo pa imate v občinskem središču?

„Poudariti moram, da imamo v Ribnici najslabše možnosti, tudi učiteljev nimamo dovolj, o tistem „kurniku", ki rabi za telovadnico v stari šoli, in o telovadnici v prostorih kinodvorane pa sva že govorila. Naj povem še to, da nameravamo zgraditi do leta 1980 novo telovadnico tu v Ribnici, ki naj bi končno rešila že nekajletne težave pri urah šolske telovadbe, posebno pozimi in v deževnih dneh, ko učenci ne morejo na igrišče."

– Poleg težav s prostori ste omenili tudi kadre. Zanima nas, kaj ste storili za to, da bi dobili učitelje?

„V prihodnje nameravamo posvetiti štipendiranju še večjo pozornost, čeprav ne morem reči, da smo do sedaj štipendijsko politiko zanemarjali. Vsako leto namenimo precej denarja za štipendiranje kadrov, vendar moram reči, da se mladi vsako leto teže odločajo za pedagoške poklice. Sedaj štipendiramo 15 štipendistov na srednjih, višjih in visokih šolah. Na nedavni razpis za podelitev 22 štipendij smo dobili le sedem štipendistov. To spet potrjuje, da pedagoški poklici med mladimi niso vabljivi."

Najboljši v nogometu med šestimi razredi je 6. c razred.

Slikal in napisal:
TONE URBAS

Prebold

Nov prizidek k šoli

Ob letošnjem dnevu republike so v Preboldu slovesno odprli novi prizidek k šoli. S tem so pridobili še osem novih učilnic, kuhinjo in sodobno telovadnico. Prizidek je stal več kot 10 milijonov din, seveda skupaj z opremo. Denar so prispevali občani s samoprispevkom in delovne organizacije z območja občine Žalec.

tem bolje bomo delali...

a slavnostni seji

Jajce

b 30-letnici Prosvetnega lista, časopisa za delavce v prosveti in kulturi Bosne in Hercegovine

Praznik

Pozdravljen, eden izmed najstarejših osmih prosvetnih listov Jugoslavije! Vsi so zrasli po vojni, kalijo se ob izpolnjevanju danih obljub, ki rodijo zaupanje. Družijo jih bratstvo, ista pot in ista hotenja. Pozdravljen, tridesetletni Prosvjetni list! Ob tvojem jubileju ti želimo še veliko ustvarjalnih let. Izšel si iz vrst bojevnikov po osvoboditvi, gradila so te povojna prizadevanja na področju šolstva in kulture. Razvijali so te napori mnogih, ki so vtkali v tvoje tisočere strani najboljše moči.

Sarajevo utriplje kot veliko rce, predeljeno s srebrno Mijacko. V svojem ritmičnem tripu uspešno druži staro rientalsko kulturo na vzhodu n novo – moderno na zahodu. Sonce visi kot rumena krizantema nad belimi minareti. Praznik je.

Nosimo ga v sebi. Prihiteli mo z vseh strani Jugoslavije na slavnostno sejo Prosvjetnega lista. Bila je v domu JNA letošnjega 20. novembra, v sklopu tevilnih prireditev v počastitev 30-letnice osvoboditve in 25-letnice samoupravljanja.

Slavnosti so se udeležili najvidnejši predstavniki družbenopolitičnega in javnega življenja. Med temi so bili: predsednik skupščine SR BiH Hamdija Pozderac, predsednik sveta Zveze sindikatov BiH Raif Dizdarević, član izvršnega sveta skupščine Refik Nukić, podpredsednik republiške konference SSRN BiH Esad Horozić, član izvršnega odbora predsedništva republiške konference SSRN in predsednik sveta Prosvjetnega lista Enver Likić, sekretar izvršnega odbora zveznega Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije Vasko Raičević. Med približno 250 gosti so bili tudi nagrajenci visoke republiške nagrade za posebne zasluge na vzgojnoizobraževalnem področju „Hasan Kikić" od leta 1972 do 1975. Na slavnostno sejo so prišli tudi vsi nekdanji glavni in odgovorni uredniki Prosvjetnega lista ter uredniki in novinarji iz bratskih republik in pokrajin, prosvetni delavci iz vseh 72 samoupravnih interesnih skupnosti, predstavniki vseh vzgojnoizobraževalnih zavodov, pedagoških akademij in fakultet v republiki BiH. Slavnosti se je udeležil tudi delovni kolektiv osnovne šole 29. november iz Sarajeva, ki je dosegel stoodstotni uspeh pri svojih učencih. Slavnostna seja Prosvjetnega lista je bila pod pokroviteljstvom sveta Zveze sindikatov BiH.

Ob tej priložnosti je govoril njegov podpredsednik Ljubo Ninković, ki je med drugim dejal: *„Ob jubileju Prosvjetnega lista je treba še posebej poudariti eno izmed njegovih bistvenih komponent: poleg svoje temeljne informativno-politične vloge je imel tudi strokovno teoretično, didaktično in metodološko razsežnost, zelo praktično in prilagojeno prosvetni praksi. Na njegovih straneh so vedno našli prostor prispevki prosvetnih delavcev iz vseh krajev: iz razvitejših središč in vaških šol, praktikov in teoretikov, pripadnikov vseh narodov in narodnosti." Ljubo Ninković je nadaljeval: „Prosvjetni list ima izredno vlogo pri potrjevanju dosežkov v samoupravni preobrazbi šole, v krepitvi medsebojnih vezi združenega dela in izobraževanja na samoupravnih temeljih. Te vezi zahtevajo nenehno akcijo vseh organiziranih moči zato, da bo delegatski sistem resnično zaživel povsod, kjer odločamo o izobraževanju, še posebno v samoupravnih interesnih skupnostih vzgoje in izobraževanja."*

Slišali smo referat o razvojni poti Prosvjetnega lista, ki ga je podal njegov glavni in odgovorni urednik Nikola Nikić.

Ob tej slovesnosti so udeleženci položili venec na grobnico narodnih herojev in z enominutnim molkom počastili spomin prosvetnih delavcev, ki so umrli v teh tridesetih letih.

Časopis Prosvjetni list je na predlog republiške konference združenja novinarjev BiH, ki ga je podprl izvršni odbor republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti, predlagan za odlikovanje predsednika Tita. S slavnostne seje so udeleženci poslali pozdravno pismo tovarišu Titu. Slavnostno ozračje je poudaril izbran kulturnoumetniški spored, ki so ga pripravili učenci in učitelji sarajevskih osnovnih in srednjih šol ter sarajevska gledališka igralca Darinka Djurašković in Zijah Sokolović.

PO POTEH REVOLUCIJE

Naši prijazni gostitelji so nam ob slavju, ki je potekalo v nepozabnem, prijateljskem ozračju, pripravili izredno zanimivo tridnevno potovanje po poteh revolucije. Vodili so nas iz Sarajeva do Jajca, prek Mrkonjić grada, Mrakovice in Banjaluke, vse do Jasenovca. Potovanje pod strokovnim vodstvom, na katerem smo obiskali muzeje revolucije in druge kulturnozgodovinske spomenike NOB, je pripravila agencija UNIS Turist iz Sarajeva.

Srečanje v Sarajevu je nov dokaz, da bratstvo in sodelovanje nista le besedi. To je živa vez, ki spleta vedno nove korenine drevesu bratstva. Je hkrati porok razvoja in bogatenja vseh naših jugoslovanskih prosvetnih listov.

TEA DOMINKO

Iz starih listov

„Vzrejajte ljudstvo!" je glasilo zdanjega veka. Kdo pa naj vendar vzreja ljudstvo? Gotovo nihče drugi, nego ljudski učitelj; njemu veljajo te važne besede.

Kakšno mesto pa ima ljudski učitelj v javnem življenji, da se mu naklada tako velika naloga? Če temu vprašanju pravično odgovarjamo, moremo reči, da je njegovo mesto v javnem življenji, žalibog, jako nizko, tako da je skoraj vsak rokodelec bolj prost, kakor pa učitelj. Učitelj je pri izpolnovanji te važne naloge navezan sam na-se; on premalo dobiva vnanje pomoči in podpore. Učitelj sam naj bi torej to težavno nalogo izvrševal, in on je skoraj nič, ali vsaj prav kaj malega. Njegovo gmotno stanje je tako borno, posebno pri nas na Kranjskem, da more svoje utrujene moči za postranske zaslužke uporabljati, ako jih sploh dobi; če ne, se more pa prav bojevati za vsakdanji kruh; kje je potem toliko časopisov, kateri se učitelju ponujajo, in kje potrebne knjige?

Naj bi vender naši poslanci pričeli enkrat vsaj na to delovati, da bi se ljudskemu učitelju, če ne uže plača povišala, vsaj petletne doklade nekoliko zvikšale. Pravično bi bilo, da bi se mu v pokojnino tudi vštevala leta, v katerih je začasno služil . . .

Kakšno pa je politično stanje učiteljevo? Jako žalostno – in pri vseh teh okoliščinah naj bode učitelj nekaka podoba višje avtoritete; on naj samo z veljavo svojim učencem zapoveduje, ter naj jih brez potrebnih pripomočkov ustrahuje in še celo take otroke, kateri hočejo biti prosti sinovi popolnoma prostega časa.

Pri vsem tem pa more učiteljeva veljava zadostovati za kakih 80 do 100 ali še celo do 150 otrok! Pa še ni dosti. Delo njegovo dela jako težavno tudi pedagogika, katera tirja, da naj učitelj poedinstvuje ali individualizira; on naj spozna toliko število otrok do dno srca, ter naj si njihove kreposti in slabosti zapiše v svoj dnevnik; kakor da bi bilo to vse otročja igrača. Saj v dušo človekovo ne moremo tako lehko zreti, kako v čisto gorsko jezero, v katerem se naj manjši kamenček lehko vidi ter preštejemo tudi lehko vse rastline v njem; vender iz duše in srca ne moremo tako brati, kakor iz knjige.

Toliko se zahteva od učitelja in tako strogo zahteva, da more vse do pičice izpolnovati.

Da bode torej naša šola vzgojilnica, odložite učitelju nekoliko njegovega bremena; ne napolnujte mu razreda s prevelikim številom otrok ter uslišite v časih njegove želje, njegove ponižne prošnje!

Sveta dolžnost vsake občine, dežele in države je, da učitelje podpira ter jim kolikor mogoče lajša njihovo težavno delo.

„Vzrejajte ljudstvo!" Te besede naj ne veljajo, samo učitelju, ampak razlegajo naj se tudi v druge kroge – tje, od koder učitelj pričakuje pomoči in podpore.

Učiteljski tovariš. List za šolo in dom. 1885 str. 65–66.

Stoletne osnovne šole

V AJDOVCU (obč. Novo mesto) so pričeli pouk leta 1875 v novozgrajeni šolski stavbi. Tudi v CELJU so 20. 9. 1875 odprli slovensko okoliško osnovno šolo, kjer se je vpisalo 305 učencev. Učni jezik je bil slovenščina, kajti mestna šola je po letu 1869 postala nemška, zato so na slovenskem odprli okoliško šolo. V JANČAH (obč. Ljubljana Moste-Polje) so pričeli z zasilnim poukom pred 100 leti, z rednim pa šele leta 1880. V MATERIJI (obč. Sežana) je na novo ustanovljena šola dobila prostore v privatni hiši, kjer je bil pouk do leta 1926 v slovenskem, nato pa v italijanskem jeziku do 12. 1. 1944, ko je pričela s poukom slovenska partizanska šola. V MURSKI SOBOTI so leta 1875 zgradili stavbo državne osnovne šole in pričeli s poukom 1. 10. 1875. Ker pa je število otrok v kraju iz leta v leto naraščalo, so šolo od štirirazredne, leta 1885, širili do leta 1922, ko je postala šestrazredna in tik pred drugo svetovno vojno osemrazredna. Leta 1941 so zgradili novo sodobno šolo. Z rednim poukom so v NOVI ŠTIFTI (obč. Mozirje) pričeli 1. 11. 1875. Pouk so imeli v cerkveni hiši do leta 1896, ko so zgradili šolsko poslopje. V PONIKVI (obč. Žalec) prej imenovana Zgornja ali Gornja Ponikva, so pričeli s poukom leta 1875 v župnišču, kjer so poučevali duhovniki do leta 1878. To leto so zgradili novo šolsko stavbo. V STUDENCU (obč. Sevnica) je poučeval učitelj na zasilni šoli v mežnariji od 1875–1879. To leto pa so pričeli z rednim poukom. V Učiteljskem tovarišu za leto 1883 beremo na strani 300, da je v okraju 135 otrok godnih za šolo, šolo pa obiskuje le 80 učencev. Po statističnem zapisu po skoraj sto letih 1973/74 pa je šolo obiskovalo 72 učencev. Šolo v SVETINI (obč. Celje) so odprli leta 1875 v adaptiranem župnišču. Šele leta 1935 so jo razširili v dvorazrednico in 1939 v štirirazrednico. V KOMPOLAH (obč. Celje) so pričeli s poukom 1. 2. 1875 v cerkveni hiši. Pred ustanovitvijo šole v Kompolah so otroci obiskovali pouk v Teharjih. Naslednje leto (1876) so zgradili novo šolsko poslopje z dvema učilnicama in šolo leta 1879 razširili v dvorazrednico.

Pred 100 leti so bile ustanovljene še šole v Temenici, Svetlem potoku (Kočevje), Vrbovem, Vučji gomili, Zlatem polju pri Domžalah, ki je bila začasno ukinjena. Druge šole so bile ukinjene zaradi premajhnega števila šolskih otrok. I. dekliška osnovna šola, ustanovljena v Ljubljani pred 100 leti, je delovala do leta 1945, ko je nastala koedukacija, in je šola prenehala delati kot dekliška. Podatki o jubilejnih šolah so res samo informativni. Šole, ki bi želele več podatkov, naj se obrnejo na slovenski šolski muzej, ki ima v mapi posameznih šol dokumentarno gradivo.

SLAVICA PAVLIČ

Venceslav Winkler

V prezgodnji grob je omahnil oblikovalec in uresničevalec napredne pedagoške misli na Slovenskem. Bil je učitelj največjih razsežnosti, kar jih lahko izrazi ta beseda.

Mladi učitelj na Blokah in Krki je v desetletju pred drugo svetovno vojno z močjo svoje ustvarjalnosti in izjemno delavnostjo segel daleč prek mej učilnic in šole, v kateri je delal. V pedagoškem tisku je utiral pot naprednim idejam med slovenske šolnike, tenkočutno umetniško oblikovane so prihajale med mladino.

Sodelavec OF je že leta 1942 pristal med tisoči nepokorjenih na Rabu, skupaj z njimi koval organizacijo za osvoboditev in v najtežjih dneh postal komunist. Po kapitulaciji Italije se je ponovno pridružil osvobodilnemu boju ter s svojim znanjem in izkušnjami začel v prosvetnem oddelku SNOS reševati težke naloge nove ljudske oblasti. Sredi okupirane Evrope in vsakodnevnih bojev so začenjale delovati v najtežjih razmerah osnovne šole na osvobojenem ozemlju. Otrokom vojne generacije je pripravil prvo čitanko, s svojimi tovariši je izdelal učne načrte, organiziral pedagoške tečaje in na njih usposabljal učitelje, jih usmerjal v delo in jim pripravljal priročnike, predvsem pa neutrudno snoval in razširjal mrežo svobodnih šol tja do vrat sovražnih postojank.

Po osvoboditvi je opravil eno najtežjih del, ko je vodil obnovo slovenskega osnovnega šolstva. S posebno skrbjo se je posvetil obnovi slovenskega pedagoškega tiska, posebno učbenikov in drugih pripomočkov za pouk. Kot eden od najplodnejših strokovnih pedagoških piscev je pomembno pripomogel k razvoju socialistične pedagoške teorije na Slovenskem, hkrati pa kot nadvse uspešen praktični pedagoški delavec kritično preverjal našo pedagoško dediščino in polagal temelje enotni osnovni šoli. Skoraj dve desetletji se je ves posvetil skrbi za dobro in lepo učno knjigo, ki je v njegovih rokah doživela edinstven razvoj.

Poseben pomen v naši vzgojni in kulturni zakladnici ima njegovo literarno delo za mladino, ki ji je čudovito znal približati svet življenja in dela. Njegova izrazno in vrednostno čista, psihološko poglobljena mladinska dela so spremljala vse povojne generacije in segla prek mej slovenskega jezika.

Tragika, ki tolikokrat spremlja ljudi, se je izrazila tudi v življenju tega izjemnega delavca, vzgojitelja in umetnika. Ni mu bilo dano preživeti svoje jeseni sredi zorenja svojega življenjskega dela. Ostal nam bo spomin in dolg velikemu človeku.

L. KEJŽAR

»Za napredek kmetskega stanu«

Razstava v slovenskem šolskem muzeju

Obvezna osnovna šola še zdaleč ni dovolj, so ugotavljale že avstrijske šolske oblasti in predpisale leta 1774 nadaljnje izobraževanje v ponavljalnih šolah – obvezno za mladino do 20. leta starosti, kasneje pa so predpisano starost znižali na 18 let. Gradivo o izobraževanju odrasle mladine, o začetnih in nadaljevalnih nedeljskih šolah, ki so bile najuspešnejša oblika tovrstnega šolstva na Slovenskem, prikazuje slovenski šolski muzej v svojih razstavnih prostorih. V veži si lahko ogledate šolska poročila, učni načrt za nedeljske šole, učbenike in slike učiteljev, ki so se ukvarjali z izobraževanjem odraslih: Antona Martina Slomška, Petra Musija, Jurija Japlja itn. – vse to so uvodni koraki za vpogled v zgodovino izobraževanja, namenjenega odrasli mladini.

Še večja skrb za izobraževanje odraslih se je pokazala okrog leta 1870, potem ko je izšel 3. osnovnošolski zakon. Ta je predpisoval, da mora mladina, ki konča osnovno šolo, obiskovati še razne kmetijske in gospodinjske nadaljevalne tečaje. Tudi učiteljstvo se je moralo dodatno izobraževati. O začetkih in razvoju izobraževalnih tečajev v mestih ter o kmetijskih in gospodinjskih tečajih na deželi pričajo razstavljeni dokumenti in članki, napisani ob raznih priložnostih. Dobo razcveta tega šolstva od leta 1891 do 1941 predstavlja gradivo v glavni razstavni sobi muzeja. Največ prostora je odmerjenega kmetijskemu in gospodinjskemu nadaljevalnemu šolstvu, ki je zajelo najširši krog prebivalstva. In spet si ogledujemo slike udeležencev tečajev, statistične prikaze – sezname teh šol in krajev, kjer so bile ustanovljene. Prebiramo odlok banske uprave o kmetijsko nadaljevalnih šolah, učne načrte in pravilnike, literaturo, slike, diplome in priznanja. Dokumenti, ki pričajo, kolikšno vlogo razsvetljevalca in nosilca kulture je imel nekdanji učitelj v naših krajih. Radovedno se zaustavimo ob listini, na kateri piše: Okrožnica kraljeve banske uprave dravske banovine, 11. decembra 1933. Besedilo daje priznanje dosedanjemu delu, hkrati pa jasno opredeljuje smoter ustanavljanja tovrstnih šol: „Te šole vplivajo v prvi vrsti na miselnost kmetske mladine, vzbujajo in utrjujejo v mladini ljubezen do kmetskega poklicnega dela in do kmetske zemlje, krepijo kmetsko samozavest in soustvarjajo zdravo, sodobno kmetsko kulturo. Ljubezen do kmetstva je vir duhovnega zdravja ter pogoj za ohranitev in gospodarski napredek kmetskega stanu . . ."

Razstava prikazuje tudi del gradiva, zbranega o šolstvu po drugi svetovni vojni – toda to je samo drobec, ki opozarja, da slovenski šolski muzej zaradi pomanjkanja prostora ni mogel zajeti problematike celostno in predstaviti vzpona izobraževanja odraslih po osvoboditvi. Tej tematiki bodo posvetili eno od prihodnjih razstav. In spet se vprašamo: Zakaj nima slovenski šolski muzej, tako kot muzeji v drugih naših republikah – boljših možnosti za svoje delo? Zaslužil bi jih zaradi doslej opravljenega dela, pa tudi zato, ker bo čez dve leti praznoval svojo osemdesetletnico.

MARJANA KUNEJ

pod reflektorjem

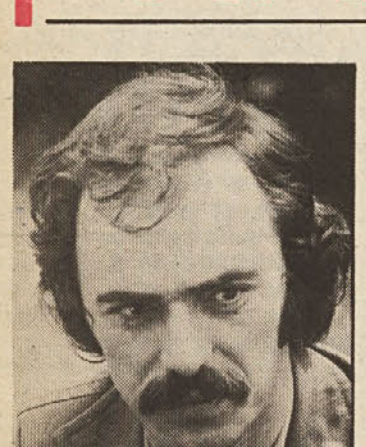

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Zavest – najmočnejše orožje

Pa vendar moje življenje ni bilo slikanica. Zgodi se, da včasih pomisliš na to, na svet, ki je ujet v barve, ki jih ni mogoče ponoviti. Pastirček Jože, osem bratov in sestra, oče, ki vse dneve zidari in prepušča materi vzgojiteljske dolžnosti. Vzgojila nas je skromnost, trdo življenje nas je prekalilo, kot bi bili borovci sredi viharja. Pa vendar je moja mladost moja slikanica. Udarjal sem po kopitih, čevljaril, kot bi hotel ves svet na novo obuti. Ej, potreben je bil obuvala! Ampak škornjev ne bi izdeloval. Pesem škornjev mi ni bila nikoli všeč, pesem nemških, italijanskih škornjev.

Tedaj ko sem se v Logatcu učil čevljarske obrti, sem tudi spoznaval svet delavcev, ljudi, ki so živeli od dela svojih rok, ne da bi bili vedeli, kaj jim lahko prinese naslednji dan. Na slikanici tistega obdobja strmim v svojo podobo – otrok z neskončno velikimi očmi. Marsikaj vidim dandanes v teh očeh: lakoto, materine solze in očetovo preklinjanje. „Svet se bo moral spremeniti! Hudiči nam ne morejo na veke piti krvi. Prišel bo čas, ko bomo podrli trhle temelje, na katerih so si z našimi žulji postavili gradove. Za to bom poskrbel jaz, za to boste poskrbeli vi, moji otroci. Ko bo prišel tisti čas, ne bo puška nikomur pretežka . . .!"

●●●

Prej sem dobil v roke puško kot kos belega kruha. Kdor je preživel tisto obdobje, ve, da beseda ‚kruh' ni samo metafora. Spominjam se, da sem prvič prijel za orožje ob razpadu stare Jugoslavije. Skozi naše kraje, prek Logatca in Laz, Rakeka in Cerknice je potekala Rupnikova linija. V trenutku, ko je starojugoslovanska vojska kapitulirala, je bila omenjena linija polna odvrženega orožja, streliva. Mladi smo ga začeli zbirati, ne da bi se natančneje zavedali, kakšen pomen bo v bližnji prihodnosti to orožje imelo.

Poskrili smo ga, ga zakopali. Tistega, kar se je rojevalo v naši notranjosti, ni bilo mogoče skriti. Nekdo je hotel prodati našo ljubezen, naše domačije, zemljo in nebo. Nekdo je hotel, da bi naš narod ostal narod hlapcev. Iz slikanice naše mladosti ni mogoče razbrati, kaj in kako smo takrat razmišljali. Vedeli smo le to, da naše življenje nikoli ni bilo igra, vedeli smo, da tudi vojna, ki je bila tik za obzorjem, ne prinaša radosti. In nihče nas ni nikoli vprašal, koliko smo stari.

Začeli smo odhajati v gozdove. S seboj smo odnesli tudi orožje.

To ni bila več slikanica. Dnevi so bili tako zelo polni dogodkov, da jih ni bilo več mogoče beležiti. Marca leta 1942 sem prišel v Rakovško četo, sedemnajstletni skojevec. Pozneje sem odšel z Drugo grupo odredov v Dolomite. Med potjo smo na Verdu napadli vlak z internirranci in jih tako rešili. Bil sem kurir, sekretar SKOJ na logaškem območju, komandant okrožnega VOS in pozneje komandir, namestnik komandanta in komandant VDV . . .

Puške niso bile lesene, niso bile naša igrača; bile so tisto, s čimer smo morali uresničevati naše cilje, cilje Komunistične partije, našo zavest. Da, prav zavest je bila naše najmočnejše orožje. V vojaško-tehničnem pogledu smo bili ‚zelenci', učili smo se na položajih, v spopadih s sovražnikom.

●●●

Izkušnje, pridobitve naše revolucije, žrtve, razmere v svetu tudi po letu 1945, vse to nam je narekovalo, da poiščemo pot, da povsem zagotovimo našo varnost. Ni vojne, ki bi razumevajoče gledala na mladost, ki bi oproščala otrokom, materam, starcem. Narod se lahko uspešno ubrani pred napadalcem samo takrat, kadar je enoten, kadar je sleherni občan vojak, del naše JLA.

Rezultat takšnih ugotovitev je tudi naš koncept splošnega ljudskega odpora, uvedba pouka obrambe in zaščite, poseben poudarek ideološkemu pouku v šolah, pouku marksizma . . .

Center strokovnih šol v Ljubljani – Po stopniščih tekajo tisti, ki se bodo izučili za frizerski, avtomehaničarski, avtoelektrikarski poklic, pa za poklic oblačilne stroke, fotografe, tapetnike . . . Precejšnja večina med njimi prihaja iz manjših – podeželskih krajev. Da je največ zanimanja za poklic avtomehanika, nas niti ne začudi. Lani so morali na šoli zavrniti kar dvesto mladih, ki so se želeli usposobiti zanj.

V nekaterih poklicih traja učna doba dve, v drugih tri leta. In v dolgi vrsti učnih predmetov tiči tudi pouk obrambe in zaščite. Tiči, to že ni prava beseda. Res, da si je ta pouk utrl pot v strokovne šole šele pred petimi leti, toda dandanes ima zelo pomembno mesto. In ko govorimo o utiranju poti temu predmetu na centru strokovnih šol v Ljubljani, moramo omeniti JOŽETA SIMŠIČA-JELENA. Pravi, da so bili tudi ti začetki podobni nekdanji ‚partizanski improvizaciji'. Zaradi periodičnega načina pouka nastajajo težave. Učni program obrambe in zaščite je na strokovnih šolah tak kot na drugih srednjih šolah. Toda, ker traja šolanje krajši čas, je potrebno posamezna učna poglavja krčiti. Pa vendar dosegajo (dandanes štirje predavatelji tega predmeta!) pri omenjenem pouku zgledne uspehe.

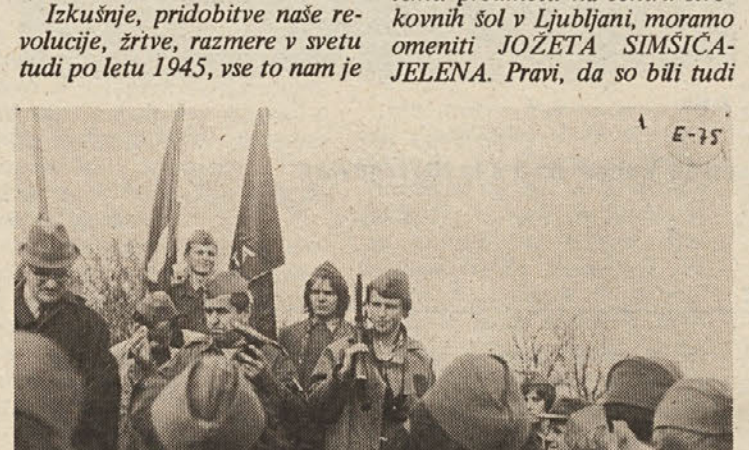

Tovariš Jože Simšič z učenci med poukom obrambe in zaščite.

Kaj doseči pri pouku obrambe in zaščite?

„. . . Tudi pri našem pouku je vprašanje zavesti pomembnejše od strokovno vojaške usposobljenosti. Tudi med NOB je bilo razmeroma malo vojaško strokovno usposobljenih borcev. Izžarevala pa je njihova zavest, idejna moč, odločnost. Pri našem pouku dobi učenec takšno mero vojaškega znanja, da se lahko pozneje vključi v nadaljnje obrambne priprave; uspešno lahko dela v odborih za SLO, v enotah civilne zaščite. Omogočeno mu je, da bi, če bi bila vojna, vedel, kaj mora v tistem trenutku narediti, kako zaščititi sebe in druge. Poudariti pa je treba, da sleherno poglavje iz našega učnega načrta povezujemo s konceptom SLO, pa naj gre za vključevanje v enote teritorialne obrambe ali za vključevanje v redne enote JLA.

Posebno moramo paziti pri našem pouku na uskladitev pojmov: OROŽJE IN ZAVEST. Učenec se mora pri pouku toliko usposobiti, da se bo znal vključiti v ljudski odpor, prijeti za orožje – če bo potrebno – in obvarovati domovino z vsemi našimi pridobitvami. Hkrati s tem mora spoznati in dojeti našo miroljubno politiko, našo pot neuvrščenosti, naša prizadevanja, da bi se vsa svetovna vprašanja reševala po mirnih poteh.

Da, še vedno so posamezniki, ki ne morejo razumeti nujnosti, da že mladino šestnajstih let pripravljamo na splošni ljudski odpor. Včasih celo mi, ki smo bili sami udeleženci NOB in to najmlajši, težko razumemo našo moč, odločnost v boju za osvoboditev domovine. Sleherna mati brani svojega otroka in ni ga občana v Jugoslaviji, ki bi ne branil naše domovine, če bi bilo potrebno . . ."

Razumljivo, da pouk obrambe in zaščite ne poteka samo pri omenjenem pouku; pričujoč je v vsakem učnem predmetu, vanj so vključene vse družbenopolitične organizacije na šoli, učiteljski aktiv in seveda še posebno aktiv ZRVS. Orientacijski pohodi, športni dnevi, praktične vaje, pohodi mladinskih pohodnih enot, obrambni dnevi centra, vse to in še marsikaj prispeva k naši skupni varnosti. Center strokovnih šol je tudi uspešno povezan z garnizijo JLA Ljube Šercerja. Prav v teh dneh poteka široko zasnovana akcija za vključevanje njihove mladine v teritorialne enote. Ob koncu leta namenjajo posebno skrb zbiranju kandidatov za šolanje rezervnih oficirjev, za šolanje v vojaških akademijah. V prejšnji izmeni so tako pripravili kar enajst mladincev.

„. . . Naši uspehi so iz leta v leto večji," zadovoljno poudarja rezervni polkovnik Jože Simšič. „Naša mladina je popolnoma drugače pripravljena, kot smo bili leta 1941 mi."

Človeško življenje vsebuje marsikaj – žal tudi vojne. Toda na to mladi ne mislijo. Živijo in delajo, kot da vojne sploh ne bo. In vendar: če bi že jutri pokazala svoje zobe, so pripravljeni.

Novoletne

Kadar gremo naprej, ne izgubljajmo časa z oziranjem.

Ko končaš delo, pomagaj še drugim. Tudi za počitek ti bo ostalo dovolj časa.

NAPIJMO: NA ZMAGO DELA, PROSTOSTI, DOMIŠLJIJE IN MODROSTI!

Nekdaj: novoletno jutro, zavito v odejo belega snega.
Danes: novoletno jutro, zakrito s kopreno umazanije.

Čas je najboljša perica.

Kadar nastane v glavi praznina, iščemo resnico v vinu.

Za prehod iz starega leta v novo je treba veliko poguma: spet se bo začela vsakdanjost.

Na pragu novega leta pazimo, da se ne spotaknemo ob kopico načrtov za prihodnost.

Misli

NARKOTIK
Upanje je najcenejši narkotik.

20. STOLETJE
Vsako stoletje je bolj modro od prejšnjega. Proti koncu dvajsetega že znamo ceniti kakovost devetnajstega.

MISLI
Če ne bi bilo misli, ne bi bilo človeka.

POTREBNO
Mišljenje lahko pomaga, toda ponavadi je treba tudi kaj narediti.

MISEL IN DELO
Delovnemu človeku je mišljenje najboljši prijatelj. Lenemu niti mišljenje ne pomaga.

OPTIMIZEM
Človekovo življenje je dolgo potovanje z neprostovoljnim začetkom in katastrofalnim koncem. Čemu optimizem?

NAPIHOVANJE
Napihnjeni balon poči slej ali prej. Tako je tudi z napuhom.

IZNAJDLJIVOST
Znajti se, je poštenemu zadnja možnost, nekaterim pa osrednje opravilo.

IGOR PLEŠKO

pogled skozi šolsko okno

Trepetlika med smrekami

Uh, kakšno novo leto je to bilo! Sedaj ko nimamo veliko snega, zveni kot pravljica: v naši veliki vasi in njeni okolici smo imeli 1,10 m trde bele podlage in na to je popoldne začel padati suh pršič! Vas Borje je ležala precej visoko. Zimske lepote smo bili vajeni. Toda ta bela darežljivost prav na starega leta dan je bila sreča. Če se do večera zjasni in bo sijala lepo izrezljana luna, nam bo še domišljija odveč. Resnica bo lepša od domišljije!

Največji razred v pritličju smo spremenili v dvorano. Smrek in smrečic je bilo okrog Borja vse temno, zato smo šolsko vsakdanjost kar prekrili z dišečimi vejami. V enem kotu je zrasel gozdič: iz tistega bo gotovo prišel dedek Mraz s svojim spremstvom ali pa brez njega. Najpomembnejše je, da nam pove nekaj veselih besed in reče, kako nas ima vsako leto rajši, nato pa razdeli darila in naroči vzgojitelju, da se smemo veseliti do polnoči. Do novega leta!

V drugem kotu je jasa. Tam bo igrala domača godba. Kaj se to pravi? V Borju je majhen internat za nekaj stalnih prebivalcev, ki so doma zelo od daleč ali pa nimajo svojcev. Potem pa so tu še učenci z oddaljenih kmetij, ki preživljajo zimski čas poleg šole. Kako to, da za novo leto niso odšli domov? Oh, saj pojdejo jutri, če bo prenehalo snežiti. Toda nocoj? Ne!

Roke so rezljale bleščeči staniol, zvijale, oblikovale. Da bodo okraski za smrečice čim lepši. Tudi darilca morajo biti taka. Za koga delaš darilca? Od vseh, ki so se skrivali s svojimi darili po kotih in kotičkih, bi dobili enak odgovor: Ne vem!

Martin je v les rezljal srno. Naredil bo lepo srnico – takšno, da bo znala stati.

Lahko jo bo postavila predse na mizo, kadar bo pisala domače naloge. Lahko jo bo postavila na stol zraven postelje, kadar bo šla spat. Lahko se bo igrala z njo, kadar bo imela čas . . . Kdo? Tega Martin za vse na svetu ne bi izdal. Kdo bi ga razumel? V šestem razredu je šele. In vsi pravijo: Oh, kakšen otrok! Kaj potem, če je velik! Velik ali majhen otrok – to je navsezadnje vseeno. Za vse si otrok in pika. Kaj pa sošolci? Ti so zares otroci in se prav po otroško veselijo daril. Kaj pa tisti iz višjih razredov? Važiči. Zanimajo jih le konji, žirafe in podobno. Nikjer nikogar, ki bi razumel Martina! Njega pa zalije vroče in skeleče ledeno, kadar samo pomisli nanjo . . .

Srna je narejena. V redu. Zadnjo desno nogo ima malce predolgo, zato jo vleče postrani. Martin previdno krajša, da se krhek les ne zlomi. Potem spravi svoj izdelek v škatlico, zapre in zavije v bleščeče rdeči staniol. Še smrekovo vejico, nitko in številko 11. Vsi zavojčki bodo označeni s številkami. Njihov dedek Mraz pa bo imel vrečko – in vsak gojenec bo iz nje potegnil številko. Ne, to bo res precej mladosten dedek Mraz! A kaj se hoče – saj ga bo odigral eden od učencev iz osmega razreda. Tako bo res čisto njihov . . . Pa to ni zdaj prav nič pomembno! Kaj pa je pomembno? To, da bi njegovo srnico dobila Stanka. Edino to. Zanjo je izbiral les in rezljal v kotu učilnice dolge zimske večere. Nekoč je prišla celo mimo, se ustavila in zafrkljivo rekla: – Trepetlika, kaj pa delaš? – Tedaj je ves zatrepetal in srnici zalomil uho. Komaj ga je prilepil nazaj, seveda s pravim mizarskim klejem, da se ne bo poznalo.

Vedno mu je rekla samo „trepetlika". Sprva ga je to zelo razjezilo, počasi pa mu je postalo že kar všeč. Dobro; če hoče, da bo njena trepetlika, pa bo. Tudi drugi so ga začeli tako klicati.

„Trepetlika!" je poklical tudi tisti dedek Mraz iz osmega razreda. Martin je stopil k njemu in vzel zavojček. Poslušal je naštevanje svojih dobrih in slabih lastnosti, ki jih je dedek bral iz debele knjige, podobne razrednici. A to ga ni zanimalo. Kdo pa ne pozna svojih dobrih in slabih lastnosti? Potem je sedel v klop in se nejevoljno obregnil ob soseda, ki ga je spraševal: – Kaj si dobil, Martin? Prav nič mu ni bilo mar, kaj je dobil. Z očmi je kar visel na odru . . . in na Stanki. Mora izvleči številko 11! Mora! Mora zaradi njegovega dela, zaradi njegove želje. Zadušilo ga bo. Martin čuti, kako mu stiska grlo.

Pred dedka je stopila Stanka in segla z roko v vrečko. – Številka enajst! Izvoli, Stanka! Ti si pridna učenka . . . Kaj je potem napletal dedek, Martin ni več slišal. V glavi mu je zvenelo in bučalo in začudeno je pogledoval v kot, ali je začela igrati godba. Ne. Godba je sedela mirno, inštrumenti pa so ležali na tleh zraven stolov. A kaj je Stanki? Kar tam na odru je odmotala zavoj – no, saj trdno res ni bil povezan – in povlekla pred luči in oči vseh sošolcev srnico.

– Uh, kako je štorasta! Ta bi si gotovo polomila vse štiri noge, če bi samo enkrat poskusila skočiti – se je zveneče in srečno zasmejala, da je zacingljalo po vsem razredu. Zacingljalo? Ja, natanko tako. Martin je čutil, kako mu je odzvonilo. Za vedno. Umrl bo.

Počakal je, da se je obdarovanje končalo, da je zaigrala godba in so se parčki zavrteli. Potem jo je pobral natiho, kot spomin. Je kdo opazil? Vsi so se veselili. Šele ko je bila polnoč že mimo in je vzgojitelj ugašal luči, je eden izmed sošolcev vprašal: – Kje je le Martin? Je šel že spat? Tudi v spalnici ga ni bilo. Pretaknili so sobe, razrede, podstrešje in klet. Martina nikjer. Začel se je direndaj. Zbrali so vse baterije, kar so jih premogli v internatu. Fantje so se oblekli in obuli in ga šli iskat. Dekleta so drhte čakala pri vratih.

Dobro, da je stala šola z internatom malce stran od vasi in da ni preveč snežilo. Rudi, ki bo nekoč detektiv, je namreč kmalu opazil stopinje, ki so peljale od poti na celo proti smrekovemu gozdu. In tam so ga našli. Ždel je ob napol podrti smreki in sneg ga je že malce pobelil. Bil je bled v siju baterij.

– Kaj pa počneš med smrekami? – se je zjezil Rudi. Martin ni odgovoril ne na to ne na druga vprašanja. Bolj odvlekli kot odpeljali so ga proti internatu.

– Lej ga, Trepetliko! – je že od daleč zavrisnila Stanka. – Kaj si se hotel fentati? Kdo te bo pa imel rad mrtvega?

Martinu je s tako močjo bušila kri v glavo, da je za trenutek izgubil zavest. Opotekel se je in padel bi bil, če ga ne bi na vsaki strani vodila sošolca. Potem so ga – kot je treba – sezuli in mu drgnili noge in roke s snegom. Otrpli udje so oživeli.

Nekoč, ko ga je po naključju zaneslo mimo prazne učilnice, je skozi odprta vrata zagledal Stanko. Obstal je in se potajil: sedela je za svojo mizico, pogrinjala vezeni prtiček tako in drugače, postavljala nanj srnico, razvrščala okrog nje smrekove vejice, jo ljubkovala in se igrala. Ko je srnica padla, jo je pobrala, poljubila na gobček in rekla: – Trepetlika, ne bodi no tako nerodna!

Martin je zahlipal, se divje obrnil in odnorel v smrekov gozd. Ker pa je bila zdaj že prva pomlad, ni bilo več nevarno, da bi zmrznil.

LENKA ZALESNIK

RADIO IN ŠOLA

XIV. divizija

23., 24. dec. 1975

I. in II. program

Lani je minilo 30 let, odkar je krenila iz hrvaške vasi Vivodina na pot XIV. divizija, sestavljena iz slavnih udarnih brigad Toneta Tomšiča, Ljuba Šercerja in Mirka Bračiča. Pot XIV. divizije na Štajersko v zimi leta 1944 je opisal Zvone Kržišnik. V oddaji je skušal današnjemu poslušalcu približati ozračje pohoda: veselje nad močjo divizije, lepe sprejeme pri prebivalstvu, pa tudi mraz, sneg, izčrpanost, naloge XIV. divizije in žrtve, ki jih je ta pot zahtevala.

Pred oddajo preglejte pot, po kateri je divizija hodila, da bodo imeli učenci ob poslušanju boljšo predstavo o prehojeni poti. In še kratek odlomek iz oddaje:

VEZALEC I: Dne 17. januarja, torej 11 dni po odhodu iz Suhorja, je XIV. divizija že vkorakala v Čazmo, veliko vas sredi osvobojene Moslavine. Domačini so Slovence navdušeno sprejeli, kulturna skupina Štirinajste pa je zvečer priredila meščanom v zahvalo velik miting . . .

RECITATOR:

. . . Nisem več vzdržal,
v meni je tlelo,
v pesti skelelo,
pa sem udaril!

Zdaj me bijo kakor črno živino . . .
Moje oči plameneče poglejte,
tovariši,
in mi povejte,
še vidite v njih domovino?

(VIHARNO PLOSKANJE, KLICI ŽIVELI BRATJE SLOVENCI! ŽIVELA XIV. DIVIZIJA! SMRT FAŠIZMU! SMRT IZDAJALCU PAVELIĆU! ŽIVEL MARŠAL TITO! ITD.)

VODJA MITINGA: To je bila Kmetova pesem slovenskega partizanskega pesnika Karla Destovnika-Kajuha. Zdaj pa vam bomo zapeli pesem Bratje, le k soncu, svobodi.

VEZALEC II: Navdušenje občinstva v Čazmi je bilo nepopisno. Slovenske pesmi in recitacije, pa nagovor pesnika Kajuha, so spet in spet sprožili burno ploskanje, ki se zlepa ni hotelo umiriti. Moslavaško ljudstvo je kar tekmovalo, kako bi se oddolžilo slovenskim partizanom. Že v dvorani ni bilo ne konca ne kraja toplemu prijateljevanju med borci in hrvaškimi ljudmi . . .

STARKA: Pridi, da te objamem, sine Slovenče. Prav tak si kot moj sin Mile. Tudi on je partizan. Tam na Kordunu, v Liki, bog ve kje . . . Ali se bo vrnil kdaj k majki?

PARTIZAN: Vrnil se bo, mati. Živ in zdrav se bo vrnil.

STARKA: Ne vem; ne vem. Sanjalo se mi je o njem. Žalosten je bil in kri mu je tekla po licu . . .

HČI: Nehajte, mati, ne jokajte! To so bile samo sanje. Zdaj ni čas za žalost. Kako je tebi ime, tovariš? Jaz sem Ljubica.

PARTIZAN: Jaz sem pa Janez.

HČI: Ali greš plesat z menoj, Janez?

PARTIZAN: Veš da grem; samo če bom še kaj znal.

STARKA: Plešite, deca! Jaz moram domov. Ljubica, tudi ti kmalu pridi. Ne pozabi, kaj smo obljubili v ljudskem odboru. Da bomo ženske pokrpale Slovencem nogavice. Vso noč bo dovolj dela. Prale vam bomo, pletle, pripravile hrano, popotnico. O, Janez, še je v naših shrambah kruha, slanine, suhih klobas. Dali vam bomo, kolikor imamo.

PARTIZAN: Ne preveč, mati, potlej sami ne boste imeli . . .

HČI: Ne skrbite za nas. Saj bo kmalu konec vojne.

STARKA: Tako se nam smilite, borci Slovenci; videla sem, kako so vam noge ožuljene, vse mehurjaste od dolge poti. Mnogi so bolni, ranjeni. Toda vaši zdravniki ne zdravijo samo borcev, ampak tudi naše ljudi. Nikoli jim ne bomo pozabili.

(Foto: France Modic)

HČI: Stopiva v kolo, tovariš Janez. Če ne, bova vse zamudila . . .

(GLASBA, TITOVO KOLO)

VEZALEC I: Po enodnevnem oddihu je odšla Štirinajsta spočita in čvrsta iz Čazme proti severu. Sledilo je še 12 dni enakomernih pohodov. Divizija je hodila v lepem, sončnem vremenu skozi kraje Dubravo, Srpsko Kapelo in prek pogorja Kalnik, od tod po dolgem ovinku na sever proti Varaždinu, pa spet na jugozahod prek gore Ivanščice in slednjič proti Sotli, mejni reki med takratno ustaško državo in Štajersko, ki jo je zasužnjil Hitler. Ovinki so bili potrebni, da divizija ni zašla v ofenzivo in hajko, ki so jo tisti čas ustaši sprožili proti Desetemu korpusu hrvaških partizanov. Slehernl dan se sicer ni manjkalo prask s sovražnikom, toda te napade so že predstraže in bočne zaščitnice Štirinajste divizije zlahka in zmagovito odbijale.

VEZALEC II: Takrat so seveda borci že vsi do zadnjega vedeli, kam pravzaprav gredo. Komandanti in komisarji so jih bili seznanili z nalogami, ki so jih čakale na Štajerskem. Pozno zvečer dne 6. februarja 1944 – torej natanko mesec dni po začetku pohoda, ko je bilo za divizijo že skoraj 400 km poti – je Štirinajsta prekoračila Sotlo pri vasi Sedlarjevo in vpadla na Kozjansko, kjer je dotlej že operirala partizanska Kozjanska četa. Hrvaško ljudstvo je partizanom zgradilo most, da reke ni bilo treba bresti. Prodor na ozemlje „hitlerjeve države" je deloval na sovražnika kot strela z jasnega neba. Presenečenje, ki je bilo del načrta Glavnega štaba, je bilo popolno. Nemške obmejne posadke so začele bežati s svojih postojank, na sedežih nemških štabov v Celju in Mariboru so zapeli telefoni . . .

Čebelica

19. dec. 1975
I. in II. program

Za oddajo smo izbrali Tolstojeve pripovedke, ki so jih pred kratkim dobili učenci v zbirki Čebelica. Z oddajo smo želeli to literarno bralno gradivo, ki ga je pisatelj Tolstoj napisal za svoje učence, približati tudi današnjemu bralcu. Tolstoj je namreč na svojem posestvu Jasna poljana ustanovil ljudsko šolo, za katero je napisal tudi Abecednik in Berilo. Nekaj najboljših pripovedk iz teh del je izbranih tudi v tej Čebelici. Vsaka pripovedka ima močno poudarjen vzgojni moment, zato tudi v oddaji nismo mogli mimo tega. Ob prebranih pripovedkah smo poskušali učencem predstaviti tudi čas, v katerem je Tolstoj živel, mimogrede pa smo seveda omenili tudi njegova dela, ki jih bodo prebirali, ko bodo odrasli.

Za ilustracijo, kako smo komentirali posamezne povestice, vam prilagamo kratek odlomek iz oddaje:

Koščica

Mati je kupila sliv in jih hotela dati otrokom po obedu. Ležale so na krožniku. Vanja še nikoli ni jedel sliv in jih je venomer otipaval in vohal. Zelo so mu bile všeč. Kar vleklo ga je k njim. Venomer je hodil mimo sliv. Ko ni bilo nikogar v sobi, se ni mogel več premagovati, zagrabil je eno in jo pojedel. Pred obedom je mati preštela slive in videla, da ene ni. Povedala je očetu.

Med obedom je dejal oče: „Poslušajte, otroci, je morda kdo izmed vas pojedel slivo?" Vsi so rekli: ne. Vanja je zardel kakor rak in tudi rekel: „Ne, jaz je nisem." Nato pravi oče: „Če jo je kdo izmed vas pojedel, to ne bi bilo ravno lepo, ampak to še ne bi bilo nič strašnega. Strašno je to, da imajo slive koščice in če jih kdo ne zna jesti in koščico pogoltne čez en dan umre. Tega se bojim."

Vanja je pobledel in rekel: „Ne, koščico sem vrgel skozi okno."

Vsi so se zasmejali, a Vanja je zajokal.

PRIPOVEDOVALKA: Teta mi je iz te pravljice povedala isto kot povedo vsi odrasli otrokom, da se ne splača lagati in krasti. Vendar se mi takrat, prvošolki, to sploh ni zdelo važno. Zasmilil se mi je Vanja, ker so se mu starši tako grdo zlagali, da tisti, ki koščico poje, čez en dan umre. Ta laž se mi je zdela grda, Vanjkova pa ne. Nisem razumela, zakaj se je oče lahko zlagal, Vanjka pa ne. Saj sem ga razumela, kako so ga slive zamikale, videla sem ga, kako hodi mimo polnega krožnika, saj jih še nikoli ni ne videl ne pokusil, pa se mu je roka kar sama stegnila po lepem sadežu. Mislila sem si, da bi najbrž tudi jaz storila prav tako kot Vanjka. Prinesi jutri Tolstojeve pripovedke v šolo, vam bom v razredu prebrala tisto o dedu in vnuku. Si jo že prebrala?

OTROŠKI GLAS: Sem, enkrat.

UČITELJICA: Ti je všeč?

OTROŠKI GLAS: Ne, ne vem.

UČITELJICA: Kaj ti ni všeč?

OTROŠKI GLAS: Da so deda spodili od mize in da je moral jesti iz lesene sklede in da je še Miško zabijal deščice, da bi naredil skledo za svoje starše, ko bosta stara.

UČITELJICA: Miško je mislil, da je tako prav, ker sta tako delala tudi oče in mati.

OTROŠKI GLAS: Saj ni bilo prav. Saj ni bilo prav. Grdo je bilo.

UČITELJICA: Seveda je bilo grdo, zato pa je pisatelj to napisal, da bi vsi, ki bi prebrali, videli, da je to grdo. Saj je vendar na koncu zapisal:

Mož in žena sta pogledala drug drugega in zajokala. Sram ju je bilo, ker sta tako žalila starčka. Odslej sta ga zopet posajala za mizo in mu lepo stregla.

PRIPOVEDOVALKA: Res mi ta pripovedka ni bila všeč. Vendar teti nisem pripovedovala, kako me je užalilo, da so starčka zaradi razbite sklede spodili od mize. Vedela sem, kako je, če moraš od mize; ob tem pa veš, da so te po pravici poslali proč, vedela pa sem tudi, da se skleda lahko vsakomur razbije, ne le starčkom in da to ni nič hudega. Prizadela me je krivica, ki jo pisatelj opisuje, jaz pa sem imela svojo babico vendar tako zelo rada. Zato da bi tudi njej ne želela kaj tako hudega, zato te pripovedke nisem marala. Danes vem, da je ta pripovedka lepa zato, ker je nisem nikoli pozabila. Poslušajte jo še vi.

★ ★ ★ ★ ★ ARMADA SMO VSI ★ ★ ★ ★ ★

Ob dnevu JLA v letu 1975

Ljubezen do domovine in svobode

Letošnji praznik naše armade, naših oboroženih sil proslavljamo še posebno slovesno. Prav z njim namreč sklepamo vrsto družbenopolitičnih manifestacij, s katerimi smo počastili 30-letnico zmage nad fašizmom ter uspehe povojnega razvoja socialistične samoupravne Jugoslavije.

Ko proslavljamo ta armadni praznik, izražamo tudi vso pripravljenost, da bomo branili pridobitve naše revolucije in sadove povojne graditve, željo – da uresničimo vse, kar je zapisano o konceptu splošnega ljudskega odpora in zamisli o družbeni samozaščiti v ustavnih in partijskih dokumentih.

Poudarjamo misel, izraženo v pismu RK socialistične zveze, ob pripravah za praznovanje, da je „. . . z nastankom oboroženih sil nastala tudi koncepcija splošnega ljudskega odpora že v letu 1941 in da so te oborožene sile v NOB in socialistični revoluciji skupno z narodi in narodnostmi Jugoslavije, strnjene ob KP, osvobodile našo deželo ter izbojevale zmago socialistične revolucije."

Tudi v povojnem obdobju sta jugoslovanska ljudska armada in teritorialna obramba nadaljevali z vsemi bojnimi in revolucionarnimi tradicijami. Na teh zasnovah sta gradili svojo organizacijo, pa tudi koncept o svojem mestu in vlogi v samoupravni socialistični družbi. In prav to je povezalo oborožene sile z delovnimi ljudmi in drugimi občani, z vsemi narodi in narodnostmi Jugoslavije.

Sole in prosvetni delavci v naši republiki so vedno veliko pripomogli, da so proslave, prirejene ob 22. decembru – dnevu JLA, lepo uspele! Njihovo sodelovanje je posebno pomembno tam, kjer ni garnizij ali štabov teritorialnih enot, kjer se še premalo občuti delo rezervnih vojaških starešin in drugih obrambnih dejavnikov.

Učitelji zbujajo v mladih ljudeh zavest in spoznanje o tem, kako potrebni sta obramba in zaščita. Učence vzgajajo v duhu jugoslovanskega socialističnega domoljubja, v ljubezni do svobode in neodvisnosti. S tako zasnovano dejavnostjo posegajo v celotno področje obrambnih priprav.

To nam zelo prepričljivo potrjujejo besede pokojnega generalpolkovnika letalstva in načelnika generalštaba JLA, Viktorja Bubnja. Šolski predmet obramba in zaščita je takole označil: „Menim, da to sploh ni predmet, ampak del naše narodne socialistične zavesti, del naše osebnosti, pojmovanja, da noben narod in tudi naša skupnost ne bi mogla obstajati in se uveljavljati, če ne bi priznavala resnice, da je obramba naše dežele temelj našega obstoja in naše prihodnosti."

(Foto: S. Krševan)

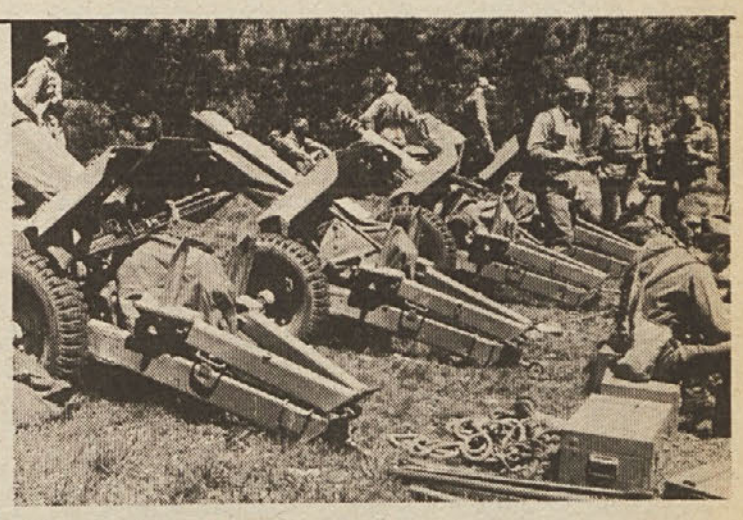

(Foto: S. Krševan)

Povejmo še to, da je prav med učitelji še veliko borcev NOB in revolucije, veliko mladih učiteljev pa si je pridobilo naziv rezervnega častnika ali mlajšega častnika. Vsi ti zelo prizadevno sodelujejo pri usposabljanju mladine za obrambo.

Šolarji se aktivno odzivajo na pobude svoje mladinske organizacije v zvezi z vključevanjem v razne oblike prostovoljnega idejnopolitičnega in strokovnega usposabljanja (naštejmo le nekaj takih dejavnosti: obrambni dnevi, vključevanje prostovoljcev v partizanske enote, pohodi po poteh revolucije in spominov ter podobno).

Vse to in še marsikaj drugega priča, da je tovrstna vzgoja šolarjev dobro zasnovana, da je delo na področju obrambnih priprav zaživelo, čeprav nekateri tega šolam ne priznajo.

Ob praznovanju armadnega praznika ne pozabimo na to, da je tudi v teh trenutkih dovolj priložnosti in prostora – tudi za pogovore s tistimi mladinci, ki se bodo v tem šolskem letu odločili za svoj poklic. Prav taki svečani trenutki praznovanj bodo zanje merilo: spoznali bodo, zakaj posvečamo temu družbenemu področju tolikšno pozornost in kako pomembne so ustanove, ki usposabljajo mlade ljudi za vojaški poklic.

Pomen dela na tem področju bo znal oceniti le tisti mladinec, ki živi v okolju, kjer je vojaški poklic priznan in spoštovan.

Ob letošnjem praznovanju dneva JLA se spomnimo tudi na te probleme. Proslave naj bodo preskusni kamen za naše sposobnosti, koliko znamo približati mladim življenje in delo naše armade.

FRANC VRANČIČ

(Foto: F. Modic)

VZGOJA IN VARSTVO

Razgibano leto

December, leta 1975. Pravimo: leto, ki je minilo. Staro leto. Obiskali smo pedagoško svetovalko zavoda SRS za šolstvo IRENO LEVIČNIKOVO in jo prosili, naj predstavi in oceni najpomembnejše dogodke na področju vzgojnovarstvene dejavnosti v letu, ki je za nami.

Kateri dogodek v minulem letu bi označili s klicajem?

Nedvomno je praznovanje 30-letnice socialistične predšolske vzgoje najmočneje razgibalo vzgojnovarstveno dejavnost. Ni šlo za običajno obletnico, šlo je za pregled dela in dosežkov na področju vzgoje in izobraževanja, ki si je v teh 30 letih izoblikovalo svoj koncept, svojo podobo. Obletnica je bila povod za obračun, za pogled nazaj in za oceno, ali je naša pot pravilna, za oceno, ali se je naša vzgojnovarstvena dejavnost dovolj vrasla v tkivo naše družbe. Hkrati je bila obletnica povod za razmišljanje o nadaljnjem razvoju, o odzivanju na vedno nove potrebe in zahteve naše hitro se spreminjajoče družbe. Zato ni naključje, da je bilo to leto polno prireditev, razstav, posvetovanj, srečanj s starši in z javnostjo.

Tudi sicer je bilo preteklo leto izredno razgibano. Nova ustava je postavila temelje za samoupravno organiziranje tega področja. Vzgojnovarstvene organizacije dobivajo svoje pomembno mesto kot izvajalci skupno zasnovanih in dogovorjenih programov na področju vzgoje in izobraževanja in otroškega varstva. Vzgojnovarstvena dejavnost postaja predmet veliko širšega interesa, kot je samo interes staršev – postaja interes združenega dela. To se kaže v številnih samoprispevkih, v tem, da mnoge organizacije združenega dela dajejo del svojega denarja za izgradnjo objektov za vzgojnovarstveno dejavnost in ne nazadnje v tem, da so nekatere ustanovile svoje enote ali TOZD za vzgojnovarstveno dejavnost za otroke svojih delavcev.

Zato ni čudno, da se je materialna osnova vzgojnovarstvene dejavnosti močno okrepila. Pridobili smo 4811 novih mest, kar je največji letni prirast števila mest v razvoju vzgojnovarstvene dejavnosti sploh.

Pomembno je naglasiti, da so vsi objekti zgrajeni po normativih; tako dajejo najboljše možnosti za dobro počutje otrok in za izvajanje vzgojnoizobraževalnega programa.

Za razvoj vzgojnovarstvene dejavnosti v preteklem letu so značilni tudi veliki notranji premiki. Vzgojnovarstvena dejavnost je skladno s potrebami in zahtevami naše družbe začela preraščati iz organizacij za dnevno varstvo otrok, predvsem obojestransko zaposlenih staršev, v organizacije za dnevno varstvo in predšolsko vzgojo otrok v krajevni skupnosti. Naj navedem nekaj številk, ki potrjujejo to trditev.

V dnevnem varstvu, ki traja do 9 ur dnevno, je bilo vključenih 38.782 predšolskih otrok. Poleg tega so vzgojnovarstveni zavodi vabili še druge otroke, in sicer k raznim prireditvam in krajšim vzgojnim programom. Pri prireditvah je bil 25.001 otrok, v krajših in daljših vzgojnih programih, tako imenovanih cicibanovih urah, potujočih vrtcih itd. je bilo skupaj 5847 otrok. Vzgojnovarstveni zavodi so organizirali še popoldansko pripravo otrok na šolo – malo šolo in vanjo zajeli 4949 šestletnih otrok.

Vse to ni šlo brez naporov. Nasprotno: prav požrtvovalnosti kadra in njegovemu posluhu za družbene potrebe in zahteve je treba pripisati takšne uspehe.

Ne bi bilo prav, da ob naštevanju dobrih rezultatov ne bi omenila tudi težav in problemov, s katerimi se je soočalo to področje v preteklem letu. Prav gotovo je še vedno na prvem mestu pomanjkanje vzgojiteljic, čeprav prihajajo iz šol že nove vzgojiteljice. S tem v zvezi je tudi preobremenitev, ki jo lahko zdrži človek le nekaj časa. Vendar so perspektive vedno jasnejše. Upamo, da bo ta problem v nekaj letih premagan.

Hiter razvoj, razširitev obsega dela je terjal mnoge organizacijske in druge spremembe, ki smo jim marsikdaj komaj sledili in jih s težavo uresničevali. Zato je še mnogo neenotnosti, neusklajenih rešitev, ki se jih bomo morali lotiti v letu, ki je pred nami.

Ali jih lahko na kratko označite?

Nedvomno bo osrednji dogodek v vzgojnovarstveni dejavnosti nov vzgojni načrt, katerega predlog je pripravljen. Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje ga bo obravnaval in upam, da ga bo tudi sprejel. S tem se bo začelo intenzivno delo za njegovo ustvarjalno uvajanje v vzgojno prakso. Tako bo dana še ena možnost za bolj smotrno, načrtno in seveda specifično vzgojno delo, ki naj pripomore, da bodo razvojne možnosti predšolskega obdobja čim bolje izrabljene.

Drugo najpomembnejše, kar bo terjalo največ prizadevanj tako teoretikov kot tudi praktikov, bo reforma sistema pedagoškega šolstva in šolanja vzgojiteljic. Letos smo reformo začeli v prvem razredu, v naslednjem letu moramo zasnovati šolanje v celoti. Seveda pa se bo treba ustaviti še ob vseh nerešenih nalogah, ki so nam ostale iz preteklega leta in zraven reševati tiste, ki jih bo prinesel čas.

Kaj vas je v lanskem letu najbolj razveselilo, pretreslo, vznemirilo?

Najlepše doživetje v lanskem letu, pa tudi najbolj pretresljivo je bilo srečanje z nekdanjimi delavkami na področju vzgojnovarstvene dejavnosti, ki so se zbrale ob proslavi 30-letnice socialistične vzgoje. Kakšna predanost temu področju je vela iz njihovih pogovorov, kakšne težave so morale premagovati tako pri ustvarjanju materialne osnove za to dejavnost, kakor tudi pri osveščanju javnosti, pri prepričevanju o potrebnosti in pomenu te dejavnosti! Ko sem to poslušala, so postale moje oziroma naše sedanje težave in problemi nenadoma majhni in naša sedanja prizadevanja le droben kamenček, ki ga bomo tudi po njihovi zaslugi veliko laže vgradili v veliko zgradbo, ki ji pravimo naša vzgojnovarstvena dejavnost.

Vpraševala:
ZMAGA GLOGOVAC

Učiteljevo delo v novem samoupravnem sporazumu

Novi samoupravni sporazum je prinesel v šole velik nemir, čeprav smo vsi pričakovali prav nasprotno. Večino nesporazumov je prinesel 30. člen, ki govori o nagrajevanju po delu. Ta člen sam po sebi še zdaleč ne vsebuje rešitve zamotanega nagrajevanja učitelja po rezultatih njegovega dela, marveč je z njim sporazum le formalno usklajen z ustavo.

Sporazum prehiteva naše razmere pri vrednotenju učiteljevega dela, po drugi strani pa ni dovolj usklajen z zakonom o osnovni šoli, ki v osnovni šoli dopušča na delovnih mestih štiri vrste učiteljev. V resnici jih je najbrž celo več. Zaradi tega smo se v pravilniku vsak po svoje lotili reševanja 30. člena samoupravnega sporazuma. Veliko šol je povzelo pravilnik ljubljanskih osnovnih šol, ker je tega priporočala tudi skupna komisija za samoupravno sporazumevanje.

K različnim oblikam uveljavljanja 30. člena sporazuma nas je prisilil nedograjen sistem vrednotenja učiteljevega dela. Nihče še nima izdelanih meril za vrednotenje učiteljevega dela. Teh najbrž še ne bo kmalu. Rezultat učiteljevega dela je odvisen od mnogih med seboj odvisnih dejavnikov.

Res je, da imajo vsi učitelji enako obveznost, a različen obseg dela. Te razlike v obsegu dela moramo upoštevati. Velikokrat pa obseg dela in rezultat dela enačimo. Večji obseg učiteljevega dela še ne pomeni boljši rezultat njegovega dela, čeprav lahko pričakujemo, da bo učitelj, ki popravi veliko učnih izdelkov, dosegel boljši rezultat. Ob tem se postavi vprašanje, zakaj prav pri učitelju dvomimo o njegovem 42-urnem delovnem tednu. Njegovo 20-urno učno obveznost je predpisal zakon o osnovni šoli, najbrž ne na slepo, že pred več leti. Učitelju nalagamo vedno nove naloge in pričakovali bi, da se bo družba vprašala, če vse to zmore, ne pa ravno nasprotno. Nihče se ne sprašuje, kako je z 42-urnim delovnim tednom na drugih šolah in še marsikje drugod.

IZHOD ZA SILO

S tem razmišljanjem sem hotel prikazati, kako v zraku so še merila za ugotavljanje rezultatov učiteljevega dela. Zaradi tega so nekatere šole rešile plačevanje po delu z načelom, da dobi učitelj z leti toliko izkušenj, da na osnovi njih lahko sklepamo na večje delovne rezultate. Tako so učiteljem s srednjo in višjo izobrazbo dodajali od 15 let naprej točke, da so se prvi pri 30 letih službe zelo približali osebnemu dohodku predmetnega učitelja, drugi pa osebnemu dohodku profesorja. Nekatere šole pa so te dodatke dale tudi profesorju. To je seveda izhod za silo, ki delavce na šoli zadovolji. Takega načina nagrajevanja pa ne moremo sprejeti kot sistem, zlasti ker meril za nagrajevanje po delu še ne bo kmalu. Poleg tega pa tak način nagrajevanja po delu prinese veliko anomalij, ki so posledica sprememb v naših kadrovskih šolah v bližnji preteklosti in nekaterih določil zakona o osnovni šoli. Anomalije omenjenega načina nagrajevanja po delu se kažejo v naslednjem:

– Trditev, da kakovost dela in rezultat dela rasteta z učiteljevo delovno dobo, je preveč splošna. Poleg tega se postavi vprašanje, kaj dela učitelj do 15. leta delovne dobe.

– Na razredni stopnji ne bi smeli govoriti o učitelju s srednjo in višjo izobrazbo, ampak o učitelju razrednega pouka. Oba opravljata enako delo in oba imata vstopnico (diplomo) za to delovno mesto. V preteklosti smo tudi imeli učiteljišče s štirimi leti, nato s petimi leti in nismo nikoli govorili o dveh učiteljih. Veliko učiteljev s končanim učiteljiščem je izredno dokončalo pedagoško akademijo za razredni pouk. Ti bi bili v tem primeru prikrajšani. Če učitelj z učiteljiščem ni več ustrezal, bi morali izredni študij v neki obliki organizirati za vse učitelje. Ko so nekateri učitelji izredno študirali, je bil eden od motivov tudi višji osebni dohodek. Danes so izenačeni s tistimi, ki niso študirali. Kdo bo rešil ta problem, ki ga v času usmerjanja učiteljev k izrednemu študiju še nismo videli?

– Dodatki, s katerimi nagrajujemo delo predmetnega učitelja, ki se po kakovosti in rezultatih dela glede na izkušnje približujejo osebnemu dohodku profesorja, so neutemeljeni. Takšno plačevanje po delu je zopet posledica dveh učiteljev na predmetni stopnji (predmetni učitelj, profesor). Če pedagoška akademija ne daje dovolj usposobljenega kadra za predmetni pouk na osnovni šoli, jo je treba reformirati. Sedanji učitelji z visoko izobrazbo, ki jih daje fakulteta, tudi niso bolj primerni za osnovno šolo kot predmetni učitelj, ker jim manjka znanja iz pedagoških in psiholoških predmetov. Predmetni učitelj in profesor se bistveno razlikujeta v strokovnem znanju. To pa ni razlog, da bi morali na osnovni šoli sistemizirati delovno mesto profesorja. To še posebno velja za današnji čas, ko v srednjih šolah občutno primanjkuje tega kadra. Vemo, da jih je v osnovnih šolah malo. Čemu bi potem bilo njihovo delo neke vrste merilo kakovosti dela, kateri naj bi se predmetni učitelj približeval? Še posebno, če pomislimo, da ima za to stopnjo predmetni učitelj dovolj strokovnega znanja, pedagoškega in metodičnega pa najbrž oba enako.

– Ob tem so zopet v neenakopravnem položaju učitelji z višjo izobrazbo na razredni stopnji, zlasti tisti, ki so si to izobrazbo po končanem učiteljišču pridobili z izrednim študijem. Ti namreč v osebnem dohodku ne morejo napredovati po enakih stopnicah kot predmetni učitelji, ker so po izobrazbi že na zgornji meji. Ali bi takšen sistem nagrajevanja po delu spodbujal mlade ljudi k študiju za razredni pouk? Rajši se bodo odločili za predmetni pouk, ker bodo tam imeli možnost napredovanja.

– Republiška izobraževalna skupnost ni podpisnik sporazuma, zaradi tega šole dobivajo denar po starih sporazumih, to je po dejanski izobrazbi učiteljev. Zato nimajo denarja za omenjeni sistem nagrajevanja po delu.

Pri vseh dosedanjih sporazumih ugotavljamo, da se delajo mimo izobraževalnih skupnosti. Zaradi tega je treba dati vso podporo skupni komisiji za samoupravno sporazumevarje, ki si prizadeva, da bi bili podpisniki sporazuma tudi izobraževalne skupnosti.

Morali bomo napraviti tudi več reda v sistemizaciji delovnih mest pri pedagoškem delu na šolah. Dovolj bi bila dva profila učiteljev ali samo učitelj osnovne šole. Zaradi delitve vzgojno-izobraževalnega dela od 5. do 8. razreda po predmetnih skupinah je zelo prizadeta vzgoja naše mladine v višjih razredih osnovne šole. Razrednik je premalo časa z razredom, zlasti če uči predmete z majhnim številom ur na teden. Preveč različni načini dela in zahteve učiteljev na predmetni stopnji slabo vplivajo na učenčevo počutje. Zaradi tega bi bilo prav, če bi razmišljali o učitelju naravoslovnih, družboslovnih in estetskih predmetov. Tako bi bil tudi pouk od 5. do 8. razreda bolj razrednega značaja.

ŠTEFAN KAMIN

NAŠ PRAVNIK SVETUJE ?? !!

Občinski pedagog

VPRAŠANJE: Na naši šoli imamo pedagoginjo, ki je v bistvu nekakšna občinska pedagoginja. Delo opravlja namreč na obeh centralnih in podružničnih šolah v občini, njen sedež pa je prav na naši šoli. Ker sedaj točkujemo njeno delovno mesto, smo v zadregi, kako pravično oceniti to njeno delo, posebno spričo tega, ker je šele pred nedavnim opravila diplomo za občinskega pedagoga, sicer pa ima nad 20 let učiteljske službe. (K. N.).

ODGOVOR: Ni dvoma: delovno mesto vaše delavke, ki je „občinska" pedagoginja, bo treba oceniti nekoliko višje kot delovna mesta drugih učiteljev na šoli. Ozrite se malo naokrog, saj imajo takšne pedagoge gotovo tudi na nekaterih drugih šolah v Sloveniji. Morda boste našli tako še najboljšo rešitev, da ne bi preveč napačno naredili. Verjetno bi vam pomagal Zavod SRS za šolstvo v Ljubljani, ki je namenjen tudi za takšno pomoč. In še kar zadeva službena leta: ta ne morejo vplivati na oceno delovnega mesta, temveč samo na končni obračun osebnega dohodka delavke na tem delovnem mestu, če se po vašem pravilniku obračunava osebni dohodek tudi glede na minulo delo, ki ga predstavlja služba nasploh. Pri tem ni važno, ali je to služba navadnega učitelja ali pedagoga. To utegne biti pomembno samo tedaj, če bi bila za razpis delovnega mesta potrebna določena praksa kot pedagoga z diplomo: v tem primeru bi seveda morala imeti tista oseba toliko časa službe, prebitega po diplomi, kolikor bi ga terjal opis delovnega mesta.

dr. LS

Zaposlitev upokojenke

VPRAŠANJE: Učiteljica-profesorica je bila upokojena s polno delovno dobo. Njeno delovno mesto je šola razpisala, vendar ni dobila ustreznega kandidata. Zato smo sklenili z upokojeno delavko pogodbo o delu, po kateri bo delala na svojem nekdanjem delovnem mestu po 10 ur na teden. Ali je pravilno, da smo sklenili z njo (in morebiti še z drugimi) pogodbo o delu, saj gre vendar za stalno delo (79. člen republiškega zakona o medsebojnih razmerjih v združenem delu)? (B. K.)

ODGOVOR: Pogodba o delu v teh primerih ni pravilna, saj ne gre za enkratno storitev, ki se tudi samo enkrat nagradi, temveč za stalno se ponavljajoče storitve (pouk), kar je znak rednega delovnega razmerja. Zato morate z delavko skleniti redno delovno razmerje, četudi dela zelo kratek delovni čas, pri čemer bo treba odvajati vse prispevke iz delovnega razmerja, od prispevkov za socialno zavarovanje pa samo prispevek za nesrečo pri delu (ne pa tudi za zdravstveno ter invalidsko-pokojninsko zavarovanje). Delavki pa pripada poleg polne pokojnine tudi osebni dohodek za 10 ur tedenskega pouka po osnovah in merilih, ki veljajo za druge delavce ustanove.

dr. LS

Staž za jubilejne nagrade

VPRAŠANJE: Na naši šoli imamo učiteljice, ki so bile nekaj časa v drugih službah zunaj prosvetne stroke, nekaj pa je tudi takšnih, ki so med službovanjem odšle na študijski dopust zaradi šolanja na višji šoli. Katera doba se jim šteje za pridobitev pravice do jubilejne nagrade (10, 20 ali 30 let službovanja): ali samo doba službovanja v prosveti ali tudi študijski dopust ali tudi delo v drugih strokah? (N. H.)

ODGOVOR: Ker ste na vaši šoli razširili pojem službovanja na vse delo v prosvetni stroki, bi se moral prizadetim tovarišem in tovarišicam šteti za jubilejno nagrado ves čas službovanja v prosvetni službi, poleg tega pa tudi čas, v katerem so se šolali med odobrenim študijskim dopustom, če se je tak dopust štel v pokojninsko dobo. Ne bi pa bilo mogoče šteti časa, prebitega v drugih službah, npr. na železnici in podobno.

dr. LS

Porodniški dopust

VPRAŠANJE: Prosvetna delavka je nastopila porodniški dopust 26. 6. 1975. Osnovni porodniški dopust 105 dni ji je potekel 7. 10. 1975, nato je delavka, še preden je potekel ta porodniški dopust, zaprosila za podaljšani porodniški dopust po 48. členu. Podaljšani dopust ji preteče 25. 2. 1976. Zanima nas, kako naj delavka izrabi letni dopust glede na člen 33. zakona o medsebojnih razmerjih v združenem delu. (Š. C. B. K.)

ODGOVOR: Kakor ste sami napisali, je delavka ravnala povsem v skladu s predpisi republiškega zakona o medsebojnih razmerjih v združenem delu, ko je, še preden je minil osnovni porodniški dopust, določen z zveznim zakonom o združenem delu, izrabila izbirno pravico po 48. členu republiškega zakona. Porodniški dopust lahko izrabi delavka brez prekinitve, saj govori 33. člen republiškega zakona o medsebojnih razmerjih v združenem delu le o letnem, ne pa o porodniškem dopustu.

Letni dopust bo izrabila delavka po izteku porodniškega dopusta, vendar ne v dveh mesecih – kolikor trajajo letne počitnice – temveč samo v trajanju, ki ga predvideva sporazum o medsebojnih razmerjih v združenem delu (od 18 delovnih dni naprej), tako kot za vse delavce.

dr. LS

kultura

Novoletni premieri

Sredi decembra smo bili priča dveh krstnih uprizoritev, ki predstavljata v lutkovnem življenju novo kakovost in prinašata osvežitev tudi po oblikovno scenski plati. Prvo igrico avtorice Kristine Brenkove Deklica Delfina in lisica Zvitorepka je priredil Matija Milčinski. Ker je bilo delo izdano že v knjižni obliki, so rabile izvirne ilustracije ene največjih ilustratork sodobne slovenske slikanice, Marlenke Stupica, kot izhodišče v kristalni svet barv, oblik in notranje podoživetih likov, ki pritegnejo mladega vedoželjneža. Marionetno gledališče na Levstikovem trgu 2 je po svoji utesnjenosti in neakustičnosti vse prej kot primerno za izvedbo tega dela, vendar so „marionetniki" dokazali, da umetnina zaživi polno življenje tudi zunaj primernih prostorov. Hkrati s tem opozorilom javnosti so odprli otroku žlahten basenski prizvok, ki je medij človeških vrlin in slabosti že od La Fontaina. Junaki so nosilci pedagoških in družbenih vrednot, ki pronicajo v otroško zavest na ravni igrivosti, neposrednosti in sodoživljanja. Jože Privšek – avtor glasbenega dela, se nam tokrat predstavlja s presenetljivimi, iztanjenimi, z besedilom usklajenimi toni, ki pa zaživijo polno šele ob odrski, plastični poglobitvi.

Druga avtorica, Svetlana Makarovič, se nam je predstavila z igro Hiša tete Barbare. V literarnem svetu bi lahko govorili o „Svetlaninem valu", ki se kaže tako v svetu odraslih kot v otroškem. V otroški svet je stopila opazneje z igro Sovica Oka, ki je doživela doslej že nešteto predstav. Njena basenska nota je pesniško pogojena in nosi v sebi nadih kristalne preprostosti; na dnu te živi temeljna resnica o svetu, ki pa ni le otroška resnica. Resneje je posegla v basenski svet z zbirko črtic, ki je izšla pred leti v Kurirčkovi knjižnici, Take živalske. Ta pristop je bil za mlado otroško literaturo v Sloveniji brez dvoma – odkritje. Kosovirja na leteči žlici, slikanica Zajček gre na luno in hudomušna, sproščajoča Pekarna Mišmaš nakazujejo premike, ki so privedli do zorenja, da bi se strnili v igrici, kakršna je Hiša tete Barbare.

V njej pridejo do polnega izraza nekateri elementi Svetlanine satirično-prostodušne poetizacije sveta na ravni igre in popolne odprtosti za svet. Junakinja živi med svetom, ki ji utripa v žilah in kakršnega smo vsi nekoč imeli in branili, nazadnje pa so nam ga odrasli s svojim, včasih nasilnim humanizmom odvzeli in poskušali obarvati s katranskimi normami in večnimi vrednotami. Spoznamo, da otrok ni pomanjšan odrasli, temveč celostna osebnost, ki svetlo in sončno pronika skozi špranje naše porabniške predmetomanije in samozaverovanosti. Nihče ni dovolj odrasel za Hišo tete Barbare. Režiser Aleš Jan je z zanesljivo roko vodil predstavo. Tanja Brilejeva je našla v fizični upodobitvi lutk ustrezen izraz.

IVAN CIMERMAN

Pohvalno za filmske amaterje v Velenju

Na robu tedna domačega filma v Celju je bila tudi festivalska prireditev Kino kluba Gorenje v Velenju. Čeprav ne gre vzporejati obeh prireditev, ki sta raznoteri po namenu in vsebini, pa bi bilo napak, če bi prezrli filmskoamatersko dejavnost. Velenje je namreč postalo eno vidnih žarišč tovrstne dejavnosti; o tem so se lahko prepričali obiskovalci v lepo urejenih prostorih knjižnice, kjer poteka ponavadi kulturno življenje.

Štirinajst amaterskih kratkometražnih filmov, od teh skorajda tretjina animiranih – to je bera, ki že številčno govori o dejavnem klubu. Ne da bi mogli spregovoriti o vseh predvajanih filmih, pa je treba navesti, da so zastopani ljubiteljski dosežki – od dokumentarnega filma, potopisa, žanrskega in igranega filma pa do risanega filma ali kombinacije risanke z igranim filmom. Razumljivo je, da so dosežki različni po kakovosti, izrazu in hotenjih, skupna pa jim je ljubiteljska gorečnost za filmsko izražanje, hotenje po izpovedi. Čeprav gre za amatersko značilnost filmskega oblikovanja, pa kažejo posamezni filmi pristno željo, da bi preprosto, razumljivo govorili ljudem. Eksperimentov na tem festivalu skorajda ni, če pa jo, ne želijo biti formalna domislica, ampak hkrati vsebinsko izrazno sredstvo. Med filmi prednjači kratkometražni dokumentarni film Staneta Hafnerja Preobrat. Posvetil ga je športnici (Nataši Urbančičevi), ki se poslavlja od športne steze, čaka jo materinstvo. Hafner je s skopimi sredstvi in s filmsko govorico učinkovito izrazil svojo zamisel, možnosti filmskega medija je hote povezal z ritmom. Miro Kermelj je z Balkanskim krosom podal izrazit dokumentarno-poročevalski zapis. Pozna se mu, da obvlada tehniko. Pri obeh potopisnih filmih Zorka Kotnika – Benetke in Uzbekistan – je avtor pokazal pretanjen smisel za sliko, kompozicijo, likovno jasnost, držal pa se je dvodelnega potopisnega prikazovanja, najprej slikovite podobe mest in detajlov odbranih lepotnih palač, hramov, zatem pa je opisal ljudi, njihov običajni dan. Pri Z. Kotniku je glasbena spremljava skladno in učinkovito dopolnilo k filmu, zlasti pri potopisu pa pogrešamo govorjeno besedo. Dijak Zvone Grebenšek je s Stezo slonov odrazil svoj šolski utrip, podobno kot Andrej Obu z Junijsko zgodbo.

In še nekaj o amaterskem animiranem filmu. Tokrat žal ni sodeloval z animacijo Miro Kermelj. Zanimiv začetek risanega filma je podal Boris Salobir s Sebičnostjo. Prevladujoč delež je podal Stane Hafner. Eksperimentalnega značaja je preprosta geometrična risanka Trikotnik, kjer gre za simboliko ženske in moškega. Avtor se je humorno poigral z donhuanstvom, ki slednjič neslavno opeša. Zdrav duh v zdravem telesu – to je kombiniran film, kjer se risanka vsebinsko skladno dopolnjuje z igranim delom. Čeprav gre za didaktično opozorilo, pa je Hafner našel dovolj domislic in tudi humorja, da je kratkometražnik izpeljal dosledno, učinkovito. Delež animiranega filma v Velenju pa zbuja ob koprskih in ljubljanskih animacijah, upanje, da bosta slovenski risani film in animacija toliko napredovala, da lahko pričakujemo daljše animirane filme in kakovost, kakršno si želimo. Že dosedanji animirani filmi v Velenju potrjujejo, da gre za resne napore in tudi kakovostne dosežke. Ob velenjskem filmskem festivalu amaterjev je bila tudi manjša priložnostna razstava, prireditev pa je po vsebini in dosežkih lahko spodbuda ljubiteljem filmanja. Prav gotovo bodo najboljši dosežki tega festivala predstavljeni tudi v zveznem merilu. Škoda, da najboljših dosežkov ni mogoče videti na rednem sporedu v kinematografskih dvoranah, sicer pa vemo, da so distributerji doslej kazali nenaklonjenost tudi profesionalnemu kratkometražnemu filmu.

IGOR GEDRIH

Iz filma Smrt Djure Djakovića, ki je posvečen 45. obletnici smrti organizacijskega sekretarja CK KPJ Djure Djakovića in sekretarja „Rdeče pomoči" Nikole Hečimovića. Scenarij je dobil prvo nagrado na posebnem tematskem razpisu ob 30-letnici kongresa kulturnih delavcev v Topuskem. (Foto: Brana Srdić)

Od Sterije do Nušića

Slovenski gledališki muzej iz Ljubljane je priredil v sodelovanju z Muzejem pozorišne umetnosti SR Srbije iz Beograda slikovno razstavo z naslovom Od Sterije do Nušića. Razstava je bila odprta 12. decembra v foyerju Mestnega gledališča ljubljanskega. Med beograjskim in našim gledališčem so se že zdavnaj pred vojnama spletle vezi, ki postajajo iz dneva v dan tesnejše in dobivajo strokoven, deloven in prijateljski nadih – od avantgardnih iskanj naših mladih neodvisnih gledaliških hiš (Pekarna in Glej) do tradicionalnega sodelovanja na Sterijinem pozorju pa vse do Ateljeja 212, ki predstavlja odmev svetovnega dogajanja na odru.

Obiskovalec pregleduje gradivo, ki se mu na tej razstavi ponuja; v dveh nadstropjih so razstavljene slike in albumi, ki predstavljajo razvoj srbskega, predvsem narodnega gledališča. Med prvimi igralkami srbskega narodnega gledališča najdemo tudi Slovenko Velo Nigrinovo (roj. 1892), ki je igrala v ĐIDI Janka Veselinovića. Zanimivo je, da je naš skladatelj Davorin Jenko za to in še za mnoge druge srbske komedije in ljudske igre skomponiral glasbo. Jenko se je podal v kraj dogajanja, Šabac v Mačvi, kjer je prisluhnil narodnemu melosu. Ljudstvo še danes prepeva pesmi, ki so dale igram živ in neposreden izraz.

Srce gledališča so kakovostni pisci. Na eni izmed dokumentarnih fotografij najdemo najboljše pisce tega časa, ki sodijo v sam vrh srbske komediografije: Janko Veselinović, Dragomir Brzak, Stevan Sremac, Milovan Glišić. Bistvo njihovega pisanja je naš človek, človek „iz ljudstva", iz takratnega sreza, varošice, sela, trški velikaši, jara gospoda, lažni košatorepci in „seoske lale", bistroumni razkrinkovalci, ki skozi dialekt in ironijo odkrivajo slabosti takratne družbe in njene humorno-satirične plati (Nušić, Glišić). Oče srbskega humorja in satire je brez dvoma Jovan Sterija Popović (1806–1856), ki je sijajno parodiral vojvodinsko „graždanstvo". Njegove igre so žive še danes. Igralci, ki so najčešče igrali v njegovih igrah, so bili: Ilija Stanojević, Dragutin Petrović, Dimitrije Ginić – ki so ga nazvali „naš hudožestvenik", takratna srbska komedija in drama se je močno naslonila na ruski realizem in vnašala vanj poetične odtenke.

Slovenski del razstave zajema razstavo gledaliških knjig (Knjižnica MGL). Med avtorji najdemo več generacij: Branko Gavella, Dušan Moravec, Bojan Štih, Boris Grabnar, Vasja Predan, Taras Kermauner . . . Najzanimivejša je publikacija Živo gledališče. MGL razstavlja v vitrinah tudi kostime oseb iz veseloigre Krajnski komedijanti, Bratka Krefta.

Razstavo je odprl direktor Muzeja pozorišne umetnosti iz Beograda, dr. Petar Volk. Z velikim posluhom jo je postavil Siniša Janjić.

IVAN CIMERMAN

Prvi koraki v svobodi

Pred tednom solidarnosti z otroki Vietnama je izšla posebna številka Pionirja. Z izdajo VIETNAM (posebna številka revije l. 1972) sestavlja zanimivo celoto: prva posebna številka predstavlja učencem predvsem boj vietnamskega ljudstva za nacionalno svobodo, druga PRVI KORAKI V SVOBODI pa tudi pot, na katero je po tridesetletni vojni dežela stopila v zavesti, da je zdaj njena pomembna naloga obnoviti porušeno domovino. V prispevkih je naglašeno sodelovanje Jugoslavije z Vietnamom, cilj solidarnosti in prijateljske vezi, ki družijo obe državi. Predstavljena je zgodovina indokitajskih ljudstev, lik strička Hoja, začrtana je vzporednica med našim in vietnamskim bojem, prikazano je junaštvo vietnamskih otrok, zabeležene pa so tudi mnoge vzpodbudne besede njihovih vrstnikov, zbrane pod naslovom Jugoslovanski pionirji Vietnamu.

Posebna številka Pionirja ni samo simbol, je tudi dejanska pomoč deželi in se vključuje v vrsto solidarnostnih akcij na ta način, da je denar za to številko (10,00 din za izvod) namenjen kot pomoč žrtvam imperialistične agresije v Vietnamu. V tednu solidarnosti bodo še druge akcije za pomoč vietnamskemu ljudstvu, pionirska solidarnostna akcija se glasi Tisoč šolskih torbic za otroke v Vietnamu in bo trajala od 15. do 21. decembra.

V zbiralni akciji „pionirski dinar za Vietnam" sodelujejo slovenski pionirji že tretje leto. Šola, ki se bo odslej v zbiranju pomoči za prijateljsko deželo najbolj odlikovala, bo dobila prehodno priznanje – košarico, spleteno iz žic, ki jih je vietnamsko ljudstvo potrgalo iz porušenih utrdb vzdolž McNamarove obrambne črte. Posebna številka Pionirja seznanja slovenskega otroka z uspehom vseh dosedanjih solidarnostnih akcij in z likovnim gradivom ponazarja vsebino, ki so jo v zapisani besedi izrazili znani družbenopolitični delavci in novinarji.

Prvi koraki v svobodi je idejnopolitično in družbenomoralno izredno pomemben prispevek slovenskega mladinskega tiska za krepitev trdnih vezi prijateljstva in solidarnosti z vsako deželo, ki si utira pot v nacionalno svobodo in neposredni medij, ki to idejo v razumljivi besedi posreduje najmlajšemu rodu.

Ob izidu številke je bila na Zvezi prijateljev mladine Slovenije posebna tiskovna konferenca.

BERTA GOLOB

aktualno o današnji umetnosti

Cvet življenja

Občudovalec velikopotezno zasnovanega eklektičnega slikarstva sarajevskega umetnika Mersada Berberja bi ob izjemni lepoti njegovih slik najlaže napisal lirsko pesem. Potem ko bi nekaj časa razmišljal, pa bi se najbrž odločil za epsko pesnitev. Z občasnimi ponavljanji motiva bi opisoval veličasten prizor. Ob takem poskusu bi se besede razblinjale ob mogočni optični zgradbi kot valovi ob skali.

Eklekticizem pomeni uporabljanje viškov preteklosti, da bi tako dosegli še večji uspeh. Najdemo ga v vseh zvrsteh kulture. Slabost tovrstne zasnove je v raznorodnosti izhodišč. Kadar sprejemamo take dosežke, nas moti različnost izvorov. Velikokrat najdemo celo preveč zgledov, ki so botrovali nastajanju takih umetnin. Najočitnejši primer eklekticizma so nam dali italijanski slikarji po renesansi, ko so hoteli na enem samem delu združiti genialne dosežke Leonarda, Rafaela in Michelangela.

In vendarle lahko postavimo Berberjevo slikarstvo mnogo višje. To ni samo kopica preteklosti. V času surovih odnosov pomeni upanje, da je vrnitev k takemu plemenitemu odnosu do sveta in sočloveka še mogoča. Marsikdo se bo namrgodil, češ: Ali si ne prizadevamo za popolnejši in boljši svet? Res je. Toda v tem svetu zmagujeta racionalnost in suhoparno računanje, vse drugo pa je izpostavljeno pronicljivemu razčlenjevanju in zavračanju. K temu spada tudi umetniška izpoved.

Mojstrstvo realističnih umetnikov je danes že preteklost. Delno ga ohranjajo le še nadrealisti, hiperrealisti in naivci vseh vrst. Svetovno slikarstvo pa je krenilo v povsem druge vode racionalističnih špekulacij. Berberjevo slikarstvo je mojstrsko, pretehtano in dosega svetovno kakovost. Tako delo zmore le skrajno etičen človek. V času, ko prevladujejo v umetnosti le poskusi, je takšna predanost delu in dosledni izpeljavi že kar izjemna.

Berberjev eklekticizem je torej rasel v povsem spremenjenih tehnoloških razmerah, v času drugačnih ambicij umetniške srenje. Najrazličnejša izhodišča za Berberjev eklekticizem nam osvetljujejo tile podatki: slikarstvo je študiral v Ljubljani, ki mu je pokazala izredno prefinjen realizem Jožefa Tominca. Kot Sarajevčan se je kasneje vrnil v svet močnejših grških in bizantinskih zgledov. Daljna izhodišča vidimo v odmevanju prečiščene slikarske španske šole z njeno šokantno sočasnostjo vrhunskega mojstrstva in preproste razrešitve ključnih slikarskih problemov.

V slavo Gustava Klimta I, 1975, barvni lesorez, Mersad Berber

Figure, ki se jim posveča Berber v zadnjem času, so pozlačene kot nekdanje ikone. Ta pozlata je neštetokrat prekinjena z raznimi liki, ki spominjajo na hieroglife. Bizantinski mozaiki so sestavljeni z brezmejno potrpežljivostjo. Prav tako je zložena tudi prelestna podoba v razkošna oblačila oblečenih dam. Na svetlih delih telesa je barva bolj pastozna in fino zglajena. Oblačila so v temnih barvah in okrašena s pozlačenimi ornamenti. Slikar uporablja malo barv, prelivanje je dognano do najnežnejših tonov. Lepoto del doumemo lahko le, če dojamemo slikarjevo izredno občutljivost. Predstavljamo si ga, kako vajen fines španske šole, slika bizantinske ikone. Na slike nanaša tudi moderni grafizem. Če pogledamo sliko od strani, vidimo le lesk pozlate. Ozadja so rdeča ali siva. Na Berberjevih novejših slikah je posebna zanimivost njegov znak: ikonografska cvetlica. To je nekak cvet življenja. Oblačila in široki klobuki so sploščeni z Velasquezovo širino v ravno ploskev. Berberjeve slike so velikega formata. Videti so kot oljna dela, čeprav so le natisnjen papir.

Mersad Berber nas vodi v logiko zgrajenosti slike z vso neizprosnostjo razvoja, s skrajno prečiščenimi merili, ki ustrezajo tisti dobi. Lepoto, ki jo izžarevajo njegova dela, pa je mogoče doseči le z brezmejno predanostjo delu, s pesniško vznesenostjo in fantazijo, ki dosega stoletne vrhove.

IGOR PLEŠKO

Albert Papler

Svarilo kot voščilo

Vsem milim kolegicam, dragim kolegom in priučenim prosvetnim delavcem želim za novo leto 1976 veliko veselja s katedrom, tablo, z redovalnico in ravnateljico ali ravnateljem, če je še kje kdo.

Želja pa je – če ni povedana natanko – toliko kot nič. Zato vam za voščilnico sporočam svarilo: Nikar ne tekmujte!

Moje poučevanje, pravzaprav tekmovanje, se je začelo takoj po osvoboditvi. Prva leta sem še „dosegel solidne rezultate", kakor se temu pri tekmovanju dandanes reče. Na prvi tekmi odbojke, ki smo jo igrali profesorji z dijaki, sem razbil ravnatelju očala, kolega za matematiko sem pa tako nesrečno povaljal po parketu telovadnice, da je oglušil na levo uho.

Tudi osramotil sem se pri tekmovalnem nabiranju kostanja. Vpričo vsega razreda sem brskal za kostanjem pod lipo . . . Bil sem s svojo takratno osmo B poslednji, rdeče podčrtan in z dvema klicajema na koncu razobešen v šolski avli. Ožigosan, da sem nabral najmanj!

Huje se mi je godilo, ko smo zatekmovali z učnimi uspehi. Ostro me je pograbila ravnateljica na polletni konferenci:

„Tovariš! Vaš razred je v vašem predmetu po skupni oceni za eno celo 12 slabši od paralelke!"

Pomagal sem si pač. Cvekarjem sem dal prav dobre ocene in šęm videl vraga. Dosegel sem sicer rekord, potolkel celo telovadbo, ravnateljica mi je pa zabrusila, da sem saboter.

Potem sem bil previdnejši. Šlo je pa za tekmovanje s kulturnimi nastopi. Ne po kvaliteti, samo po številu nastopov. Ustanovil sem orkester in z njim vsako nedeljo nastopal. Sleherni petek me je ženski glas od zgoraj navzdol obvestil, kje naj se v nedeljo pojavim. Razveselil sem se napovedi, da bomo v Kočevju nastopili kar dvakrat, ker mi je za zmago manjkal samo še en nastop. Lepo smo prepevali v tisti veliki, nezakurjeni dvorani, nazadnje so nam pa oba nastopa prečrtali, češ da ne veljata, ker ni bilo nikogar v dvorani. Tamkajšnji referent je namreč pozabil obvestiti narod. Pa sploh ni bila čisto prazna dvorana! V njej sta bila hišnik in njegov pes. Zaradi te malenkosti so mi uničili še vse prejšnje nastope in sem bil ob zmago pa priznanje.

Pozneje so se tekmovanja predrugačila. Nič več nismo nabirali udarniških ur pri kopanju zbirnega kanala, prenašanju desk, opek, regrata ali žira. Prešli smo na tekmovanje za stabilizacijo dinarja. Doživel sem prvo zmago, pismeno potrjeno od svojega kolektiva:

„Zahvaljujemo se ti za VIP (zvezo in protekcijo), ki si jo poiskal, da smo dobili izplačane nadure za lani."

Potem je prišlo poslednje tekmovanje: kdo prejema najnižje prejemke za najvišjo kvalifikacijo? Zmagal sem v republiškem merilu. Saj je moj učenec, ki sem ga bil izključil, že čez tri mesece kot voznik tovornjaka dobival za tretjino več plače kot jaz. „Verba docent exempla trahunt!" mi je ostalo od prepovedane latinščine in sem šel k tovornjakom, k reviji Avto.

Nande Razboršek

Polšina, prisrčen kraj!

Ste že kdaj slišali za Polšino? Niste, seveda niste, ko pa je ni na nobenem dostojnem zemljevidu! S temi vrsticami ji želim postaviti nesmrten spomenik, kot so storili s svojimi vasmi in krajevnimi skupostmi vsi veliki pesniki in pisatelji.

Oh, idilična vasica je to in spada v šentgotardsko faro in trojansko pošto. Zaradi te dvojnosti je nekje globoko v sebi razdvojena, kar se kaže tudi na nekaterih bolj labilnih vaščanih. V vasi je bilo včasih šest hiš; ko pa vaščani nekoč nismo bili dovolj budni, so vas raztegnili še na hiše v sosednjem bregu in s tem skazili prvotno prisrčnost. Menda so iz same božje previdnosti raztresli predniki vaške hiše tako, da se v vasi sploh nismo mogli prepirati. V tem se naša vas razlikuje od drugih vasi v mali zemlji slovenski.

Ker smo bili vaščani tako bolj ali manj prepuščeni sami sebi, smo lahko do skrajnosti razvili svoje individualne ustvarjalne specifičnosti.

V prvi hiši je prebival mož, ki je znal delati najlepše lesene smetišnice. Kadar je bila v Trojanah gasilska veselica, je gasilcem vedno poklonil smetišnico za glavni dobitek. V drugi je ponosno gospodaril vaški mesar in lovec. Tretja hiša je bila naša. Ko sem se pricmeril na svet, je oče ravno kravo molzel. Ob novici, da se mu je rodil sin, je bil menda tako vzhičen, da je prevrnil žehtar z mlekom in oddivjal v hišo. Vaške ženice so v tem prevrnjenem žehtarju videle mračen simbol, ki napoveduje nesrečo, in niso se motile.

V četrti hiši, ki je bila najbližja naši, je živel postavni Štefan. V moj spomin se je zapisal s tem, da mi je iz javorjevega debla stesal moje prve in zadnje smuči, nanje pa sem bil blazno ponosen. V peti domačiji so bili štirje otroci, ki so se vedno skrili, če je šel kdo mimo hiše. V šesti sta živeli sestri Milka in Neža.

Dobra Milka je na stara leta večkrat videla škrata in je od groze umrla. Neža pa je vedno trdila, da mora človek po povedani resnici vedno kihniti. Če ne kihneš, se lažeš, če pa kihneš dvakrat, je povedano tako resnično kot politični referat.

Tudi sedaj živijo v Polšini v neverjetni slovenski slogi. Preveč blagi so vsi skupaj, da bi se prepirali. Moj odhod v svet je bil za vas pravi božji blagoslov, ker jaz ne bi vzdržal v taki idili. Preveč nestanoviten sem, pa tudi pravega občutka za dostojnost nimam. Sicer pa zvrnjen žehtar mleka ob mojem rojstvu vse pove.

Kljub skromnosti, ki mi je prirojena, pa domišljavo trdim, da sem doslej največji humorist iz Polšine. In kot tak vam želim, da bi se v novem letu vztrajno borili za vzvišena načela in zdrav razum, v tem boju pa doživeli vsaj to, da bi vas kdo od vodilnih struktur kdaj pa kdaj potrepljal po rami.

Čudno, ko sem tole zapisal, sem trikrat kihnil.

Berta Golob

Usmerjeno v novo leto

Bimbel, diplomirani šofer z magisterijem iz cestnoprometne logike, vam ob novem letu vošči srečo za daleč naprej!

Kako se počutite za volanom? Zravnajte! V četrto! Nazaj v tretjo! V drugo! Zavijte! Naravnost! Nekoliko bolj usmerjeno!

Priznajte, pa le smo, kar smo. Ali se ni lepo pripeljati tik pred razred? Kabinet se reče. Dežurni vpije nad sošolci:

„Zginite, Bimbel šiba!"

Prekrasno je biti Bimbel. S tem znanstvenikom se zdaj vse integrira. Pri mesarju ima prednost, krompirja in drugih takih reči, ki jih rado zmanjka, ima vedno dovolj. Z lahkim srcem stopi v ravnateljevo pisarno in glasno razobesi novo idejo o kaki učni izboljšavi. Če pride prekmalu od tam, pa otroci nesramno vpijejo po hodniku:

„Spet ga je dal na čevelj!"

Mularija je nemarna. Za Bimbelna je čevelj grozoten simbol nemotoriziranega življenja in nič drugega! Da bi ga ravnatelj lansiral skozi vrata? Njega!

Prihodnje leto ne smete biti več tako učiteljsko preprosti. Tudi Bimbel ni. Ne se izražati neznanstveno, sicer bo vsakdo vedel, da ne berete niti časopisov. Ko boste na vrsti, da premaknete žnable, obdelajte problematiko kar se da globinsko. Malo se potrudite, pa bo šlo vsaj toliko, da bo približno nerazumljivo: v smislu procesa, ki deluje na mlado neizformirano psiho, je treba činiteljem dati možnosti vplivanja nanje in njihove potrebe prenesti na področje obravnavanja, tako da bo mladi človek začutil, da neke spremembe, ki so prisotne, niso njemu na škodo, ampak da se mi vsi prizadevamo, da bi temu človeku, ki odrašča, pomagali, da se bo laže vključil v svojo sredino, in zato predlagam, da bi bil kriterij za merilo njegove prizadevnosti konkreten in menim, da je v tem predmetu uspešen.

Prihodnje leto, ki se na koledarju razodeva kot prestopno, porabite vsaj tisti odvečni dan, da boste razumnega besedišča naučili tudi svoje učence. Nič več takihle opravičil: tov. razrednik, jaz sem zamudil, ker je bila ura zadaj. Stvarno in konkretno: v smislu točnega prihajanja k pouku tega nisem mogel izvesti zaradi motenj v kronoloških intervalih časovnega pokazatelja, ki ni bil v stanju zabeležiti točnosti tovrstnega dejstva.

Drugo leto se ne dajte zmesti od tistega mickenega procenta kolegov, ki večno samo nergajo. Vi ste diplomirali iz logike pa pika. In če k temu prištejete še pol milijona za tečaj, pet milijonov za stojadinko, strokovno konverzacijo z mehaniki, dialoge s tako imenovanimi uslužbenci cestnoprometne varnosti, štirideset tisoč kilometrov, srčkano Tinco, nekajkrat crknjen akumulator in vrsto drugih izkušenj, ste tak as, da ste hkrati baza in struktura.

Vžgite! V prvo! Smernik! No, speljite! Zravnajte! Nekoliko bolj usmerjeno vendar! 60 km/h – 100 km/h – 120 km/h – dalje, dalje, dalje, novim prigodam naproti!

Z vami je Bimbel!

Ivan Cimerman

Af(n)oristične misli ob zibki leta 1976

Dragi kolegi, spoštovani sodelavci!

(Dvignil se je nad kolektiv, da bi laže videl, kaj mu dolgujejo.)

Dovolite mi, da vam ob koncu leta, ko slavimo pomembne uspehe, zaželim vso srečo za v prihodnje! *(Kresnička nosi svojo svetlo prihodnost s seboj.)* **Ne moremo se ozirati nazaj, ne da bi videli sočne plodove našega skupnega dela. Spomnimo se tudi, da se nam je skoraj zrušil strop na naše vztrajne in požrtvovalne delavce v nižjih razredih.** *(Tako dolgo je spreminjal svet, dokler se mu ni zrušil strop v lastni kuhinji.)* **Ne bomo pozabili, da nam je priskočilo na pomoč gradbeno podjetje GRADI-VZEMI.** *(Najlepše se zida tvoja nadstavba na sosedovi bazi.)* **V rekordnem času je podprlo strop v naši učilnici.** *(Polž je idealen patriot samo zato, ker ne more pobegniti iz svoje hišice.)* **Ker pa so se cene gradbenega materiala trikratno zvišale, smo prispevali svoje prostovoljne ure in pomagali po svojih močeh.** *(Večno ljubezen goji rja do železa.)* **Pri tem vzajemnem delu smo vsi z ljubeznijo vlagali najboljše, kar nosimo na naših že dokaj preobremenjenih plečih.** *(Samožrtvovanje je dober zajtrk, a slaba večerja.)* **Tudi pri učnih uspehih gre krivulja strmo navzgor.** *(Segel sem tako daleč v njeno dušo, da sem za zmeraj ostal brez rok.)* **Poznajo se nam ostanki napredovanja z dvema nezadostnima ocenama!** *(Dajte mi planet, na katerem sonce ne bo prevaralo Dneva z Nočjo.)* **To luknjičavo znanje moramo pred nalogami gospodarstva, ki nas čaka, zamašiti, dopolniti.** *(Gorje geniju na oslovski farmi!)*

Pri našem poslanstvu, ki je trdno povezano z vzgojo novih rodov, bi rad poudaril, da so te naše generacije preveč obremenjene s podatki, spominskim znanjem. *(Če bo nepismenost res izumrla, naj ji bo za grobarko Kultura, ne jeziki.)* **Zato moramo storiti vse, da usmerimo naša prizadevanja v vzgojo samoniklih osebnosti, ki odločajo in niso zgolj potrjevalčki obstoječega stanja.** *(Robot, ki je programiran za molk, je pokvarjen, kadar spregovori.)* **Predvsem pa bi rad opozoril na zrele sadove, ki nam padajo z drevesa naših dvoletnih prizadevanj.** *(Vse življenje je delal za neko višjo civilizacijo z željo, da se na Zemljo ne vrne kamena doba. Zdaj stoji na Glavnem trgu kot spomenik – iz kamna.)* **Tovarišica Zelenkova je na kulturnem polju sicer pretrpela Tantalove muke, a velikega Tantala ni brez malih Tantalčkov.** *(V krtovi deželi je sonce – tiran.)*

Samo delo, samo delo nas lahko dviga v plemenito samo preraščanje: *(Orel v kletki lahko dela na delovnem mestu vrabčka.)* **Človek ni samo most za prihodnje rodove, pač pa mavrica, po kateri se razlivajo svetlobe neznanih ozvezdij.** *(Človeštvo osvaja vesoljske prostore v raztrganih čevljih.)*

Nazdravimo torej sončnemu jutru, ki se ziblje v zibki nenehnega napredka z dudko, ki jo bomo v letu 1976 izdelali sami! *(Nenehno rešujemo človeštvo – pred ljudmi!)* **Čiin! Na zdravje!**

Toni Gašperič

Ni bilo zaman

Takrat, ko smo hodili na učiteljišče, nam starši še niso kupovali garsonjer, da bi lahko, mamini ljubčki, študirali, postopali po mestnih parkih in tarnali nad strašnim dolgčasom. Takrat so vozili vlaki, takšni na paro, da si šel ob pol petih od doma in si se vrnil ob 18. uri. Prehrana je bila seveda organizirana: v kletni kuhinji so skuhali enolončnico, ki se mi je v petih letih tako priskutila, da mi prihaja slabo, če mi kdo omeni besedo lonec. Ob maturi smo si zataknili rdeče nageljne pa smo prepevali po mestnih ulicah, kot da smo zadeli na tomboli glavni dobitek. Prepričani smo bili, da držimo boga očeta za njegovo dolgo brado, ki jo je ustvaril najprej sebi, tako kot so si pozneje najprej priskrbeli stanovanja vsi drugi, samo učitelji ne. „Za začetnika je dober kabinet, mi še tega nismo imeli," so nam v tolažbo velevali starejši stanovski kolegi, ki so si v svojem dolgoletnem službovanju zgradili z najrazličnejšimi krediti bajte ali pa so se dotolkli do družbenih stanovanj s solzami, grožnjami, prošnjami ali še s čim drugim. Takle mlečnozobec, ki je pravkar zapustil učiteljišče, potrebuje nad seboj nekoga, ki mu bo svetoval, četudi zafrkljivo: „Ja, kolega, nemir je v razredu zato, ker si ne znaš ustvariti avtoritete." Poučujejo te tudi na konferencah učiteljskega zbora, ti dajejo za zgled starejše učitelje, ki so popolni do popolnosti in nedotakljivi kot sveta krava v Indiji in lepega sončnega dne spoznaš, da so pravzaprav na šoli dvoji učenci: tisti, ki sede v šolskih klopeh, in ti, ki si pravkar zapustil klopi. Toda žganec z grenkim priokusom pogoltneš, saj so ti vseskozi ubijali v glavo, da je učiteljski poklic nekaj vzvišenega in da ga lahko opravljajo samo poklicani, moji nepoklicani prijatelji pa so medtem končali tehniške srednje šole in so mi že po dveh letih službovanja mahali iz avtomobilov.

Toda to me ni motilo. Ne vznemirja me niti to, da je nekaj mojih meščanov kupilo v Ljubljani za osemdeset starih milijonov svojim sinovom in hčeram garsonjere, da bi lahko nemoteno študirali, da se mi dosti manj priklanjajo kot komercialnemu direktorju in da gledam televizijske oddaje v črno-beli tehniki, četudi je ob napovedi v krogcu napisana črka b. Iz preprostega razloga ne, ker potrebuje človek za svoje življenje veliko manj kruha, kot ga vidi, in veliko manj pločevine, kot jo proizvajajo. Vse to se izniči, ko v obrazu zdaj že odraslega človeka spoznaš svojega nekdanjega učenca, ki se je še pred desetimi leti mučil, da bi pravilno povedal, kje je bil rojen Simon Jenko. In ta jecljavček je zdaj tehnik, ekonomist, profesor, zdravnik, inženir . . . In če ti samo vsak deseti takole ob novem letu reče: „Srečno!", gotovo nisi zastonj ob popoldnevih listal zvezkov z berivi, z domačimi ali šolskimi nalogami. Zakaj stisk roke in odkrita beseda odtehtata še tako moderen superavtomatski pralni stroj, ki avtomatično ožema in suši. Človeško srce navsezadnje le ni krpa.

Pa: srečno!

Žarko Petan

Prgišče za vsakogar

Človek se uči, dokler im mlado učiteljico.

●

Če zapiha nov veter, se na prej upognejo prazne glave.

●

Zgodovinarji ponarejajo pre teklost, ideologi prihodnost.

●

Ker revolucionarji niso hotel študirati, so študenti postali re volucionarni.

●

V razredni družbi nekate vse življenje ponavljajo isti raz red.

●

V politiki smo bolj nazad njaški kot v literaturi, šele zda smo prišli do realizma.

●

V umetnosti starci dobivaj nagrade za mladostne zmote.

●

Pisateljski slog – to je korek tor!

●

Narod si bo pisal sodbo sam – pod pogojem, da ga bos prej naučili pisati.

●

V znanju je moč, v neznanju pa premoč.

●

Razbili so mi glavo zato, d bi vanjo vtaknili svoje ideje.

●

Nerazvitosti države se ne d odpraviti s telovadbo.

●

Mladina sodi med lahko po kvarljivo blago.

●

Zelo neinteligentno je izva žati inteligenco.

●

Hoteli so prevzgojiti svet, p še lastnih otrok niso znali vzgo jiti.

●

Prazne glave slej ko prej spla vajo na površje.

●

Piši kot misliš, da drug mislijo!

●

Šolarji komaj čakajo, d bomo ustvarili brezrazredn družbo.

HUMORISTI VAM ŽELIJO SREČNO 1976!

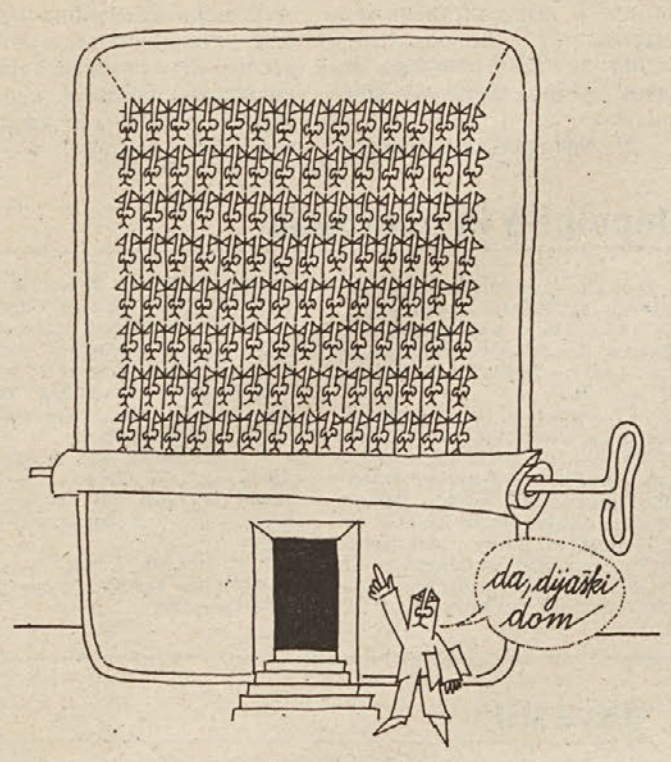

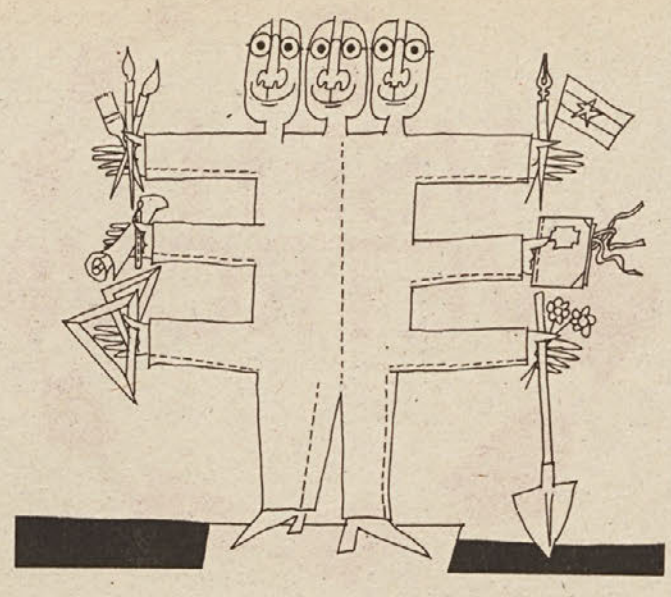

Idealen učitelj

Učitelja v mestu na ekskurziji: „Kolega, tudi za te kulturne dobrine sva prikrajšana."

Fakir v učilnici

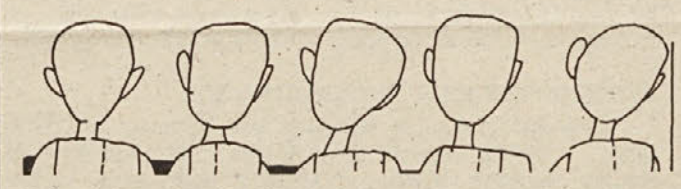

Kako obdržati učitelja na šoli . . .

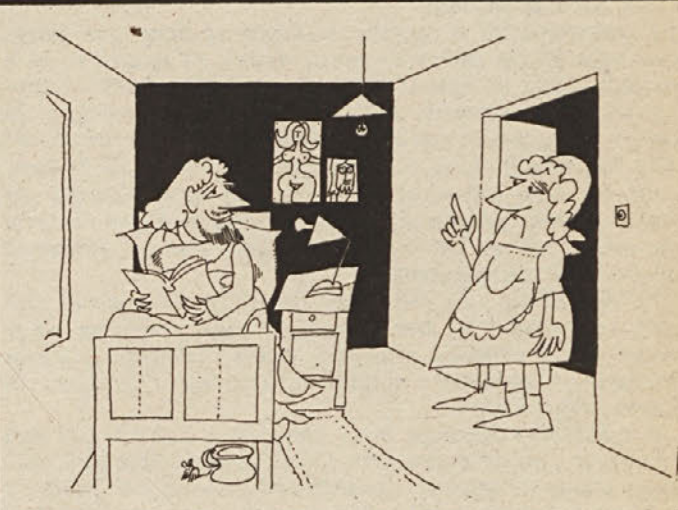

Student: „Gospodinja, če mi nočete ogrevati sobe, mi pustite vsaj obiske deklet."

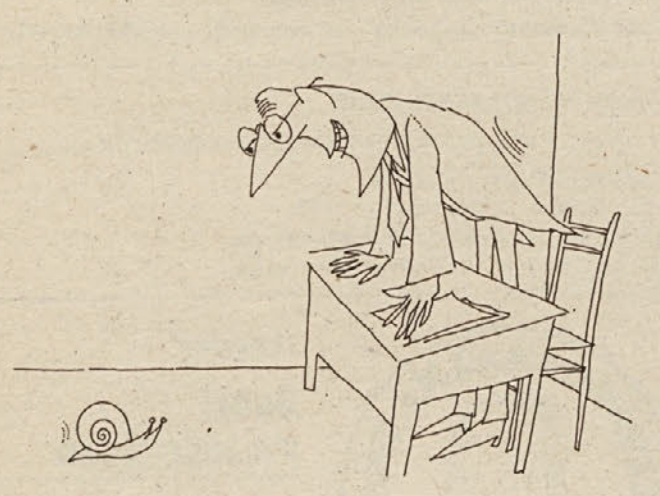

„Tovariš ravnatelj, prijavljam se za učitelja botanike. Za stanovanje je poskrbljeno."

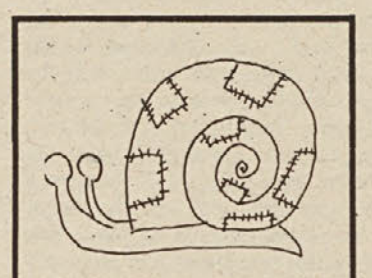

Predlog za zaščitni znak dijaških domov

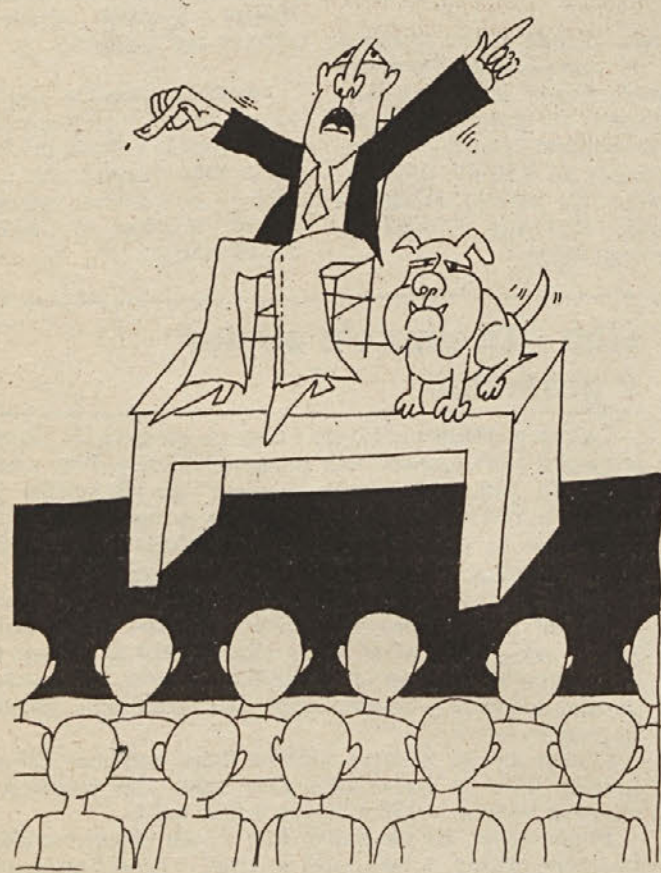

Obdržati hoče avtoriteto

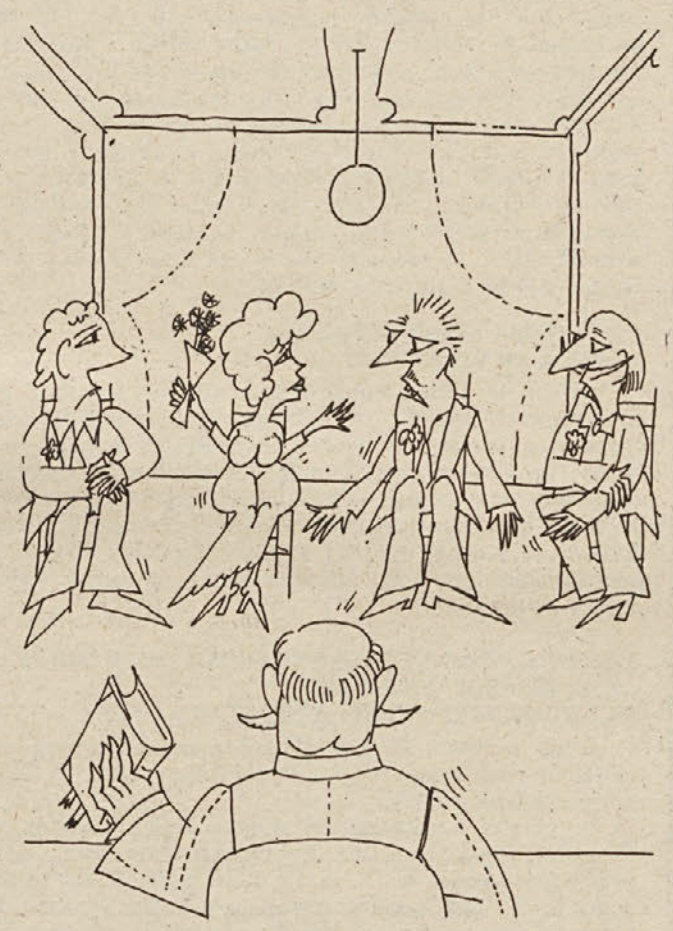

Učiteljeva ohcet: „Premislila sem si. Vzela bom rajši nekoga iz gospodarstva. Takega, ki mu bo podjetje dalo stanovanje."

Tovarišica: „Kolikor znaš, toliko veljaš." Janezek: „Ni res, tršica! Sosedov Robi zna manj kot jaz, pa je vseeno ‚glavni'. Električni vlak ima."

Novoletne vizitke izdelal risnik JAGODIČ

Pogovor o prometni vzgoji in varnosti otrok

DRAGO SUHI: Ne smemo čakati na pobude s terena! Pripravimo načrte seminarjev. Potem pa povprašajmo slušatelje, kaj bi po njihovem mnenju morali obravnavati; kaj najbolj potrebujejo pri svojem delu. Tako bomo neprisiljeno uvedli metodo pogovora; tak seminar je mnogo uspešnejši kot pa sama predavanja.

Mentorstvo prometne vzgoje je na šolah zapostavljeno; pri drugih predmetih prejemajo nekateri mentorji plačilo. Tu pa nič. Kot da življenje otroka ni toliko vredno kot npr. poznavanje stroja.

Še nekaj misli o drugih šolah: mariborska pedagoška akademija vodi slušatelje razrednega pouka in tehnične vzgoje skozi vso porometno snov do vozniškega izpita.

Srednja vzgojiteljska šola v Ljubljani je še pred dvema letoma imela redna predavanja iz prometne vzgoje, zdaj jih nima več. Glede na to, kako potrebna je prometna vzgoja v vzgojnovarstvenih zavodih, trdim, da odhajajo vzgojiteljice iz šole za to področje dela premalo pripravljene.

VINKO KNOL: V učnih programih vzgojiteljskih šol smo psihologijo in pedagogiko dopolnili z uporabno prometno vzgojo – za vseh pet vzgojiteljskih šol in njihove dislocirane oddelke.

– Za temeljito delo so vselej potrebni tudi priročniki in druga učila. Kako je s priročniki za naše vzgojiteljice in učitelje na osnovnih ali srednjih šolah?

DRAGO SUHI: Še pred nekaj leti nismo imeli literature in pripomočkov. Osnovno vprašanje: Kje dobiti denar zanje? Ustanove, ki pripravljajo pripomočke za druga področja učnega programa, so financirane v republiki. Denar za šolske prometne kabinete ali dejavnost za varnost otrok v prometu so dali v glavnem občinski sveti. Tako so šole kupile magnetne plošče, križišča in druga potrebna učila. Posebej je treba poudariti veliko prizadevnost šol, ki so res storile največ, kar je mogoče. Od knjig pa naj navedem: Predšolski otrok v prometu – je bila prva brošura; letos pripravljamo ponatis. Knjiga Otroci v prometu je izšla v 70.000 izvodih in je že pošla. Treba jo je posodobiti in ponatisniti.

V srednjih šolah se opiramo predvsem na filme; potrebnega priročnika ni. Od filmov bi morda naštel: Za varnost otrok v prometu, Cesta in človek. Pripravljamo diafilm Starši – otrokovi vzorniki v prometu. Filmov ne manjka. V Sloveniji je 20 centrov za izposojanje prometnih filmov; na vsake tri občine pride ena kopija filma. Toda šole premalo izrabljajo te možnosti! Ob urah prometne vzgoje pa tudi na roditeljskih sestankih bi lahko predvajali filme s področja prometne vzgoje in tako dosegli mnogo več kot samo z besedo. Film je eden izmed najmočnejših vzgojnih sredstev.

VINKO KNOL: Za predšolske otroke in za osnovno šolo imamo priročnike; za srednje šole pa lahko poudarim, da je mnogo tem s področja prometne vzgoje obdelanih v drugih učbenikih – posebno s stališča mladostnika v prometu in moralne odgovornosti.

V založništvu Rdečega križa Slovenije je izšlo že marsikaj primernega tudi za srednješolce. Sicer pa moralnega dela prometne vzgoje ne moremo opredeljevati glede na leta; edino na odgovornost voznikov in pazljivost pešcev ter pomoč starejšim. Želeli bi, da tudi druge založbe vpišejo v svoje programe knjige in priročnike s prometnovzgojno vsebino.

DRAGO SUHI: Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu si prizadeva za posebne prometno vzgojne akcije. Na določenem področju naj bi trajale toliko časa, dokler prometna varnost ni popolna. Poleg učencev bi vključevale tudi starše. Na primer: glede na načrt šolskega okoliša izberemo najvarnejše poti v šolo. Otroci naj na torbah vedno nosijo svetlobne odsevne obeske. Ljubljanska banka je pripravljena prispevati denar. Po ogledu vzgojnih filmov naj učitelji skupno s starši in učenci proučijo, katerih nezgod je na njihovem področju največ in zakaj. Zavarovalnica SAVA je za prometnovzgojne filme prispevala 30 milijonov. Z našim skupnim prizadevanjem pa bomo uspeli ta denar vnovčiti v mlada življenja.

Šole, obračajte se na organizacijske enote zavoda SRS za šolstvo! Z njimi sodelujejo občinski organi za preventivo in vzgojo v cestnem prometu. Sporočite, kaj potrebujete! Zveza delavskih univerz ima tudi predavatelje s tega področja. Gotovo se bo na vsakem področju našla najuspešnejša rešitev, da preprečimo prometne nesreče otrok. In to je naš skupni smoter!

Piše: N. MAURER

OSNOVNA ŠOLA BRATJE REŠ DESTERNIK – odbor za medsebojna delovna razmerja

razpisuje prosta delovna mesta:

a) **učitelja slovenskega jezika, PRU**
b) **učitelja tehnične vzgoje in telesne vzgoje, PRU**
c) **učitelja za podaljšano bivanje, U ali PRU**

Delovna mesta so razpisana za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Nastop dela pod a) in b) s 1. januarjem 1976 in pod c) s 1. februarjem 1976.

Kandidati naj pošljejo prijave z življenjepisom in dokazili o izobrazbi odboru za medsebojna delovna razmerja.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS – Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom – Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.
Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.
Rokopisov in fotografij ne vračamo.
Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-601-16915.
Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec" prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Z VSEH VETROV

DIREKTORJI FRANCOSKIH ŠOL OPROŠČENI OBVEZNOSTI POUČEVANJA

Francosko ministrstvo za prosveto je lani izdalo odločbo, s katero so direktorji splošno izobraževalnih šol in pomočniki direktorjev srednjih šol – obe šoli na ravni prvega ciklusa druge stopnje – oproščeni tedenske štiriurne obveznosti poučevanja. Ta odločitev ministrstva naj bi pripomogla, da bi ravnatelji in njihovi pomočniki bolje vodili administracijo in pedagoško delo v šoli.

PRVOVRSTNI UČITELJI

Po skupni uredbi ministrskega sveta Bolgarije in centralnega sveta bolgarskih sindikatov se lahko podeli vzgojiteljem, učiteljem, direktorjem, inšpektorjem in nekaterim strokovnjakom, ki dosežejo zelo dobre rezultate pri vzgojnoizobraževalnem delu, tako imenovana kvalifikacija prvega razreda.

Odločbo o tem izdata centralni svet sindikatov in bolgarsko ministrstvo za prosveto.

Tisti, ki dobi kvalifikacijo, dobi med drugim tudi za 30 levov višjo plačo. Doslej je dobilo ta naziv že 195 oseb. Njihova imena so objavljena v uradnem listu Bjuletin.

Poleg tega naziva imajo v Bolgariji še naziv kvalifikacije drugega razreda. Podeljuje jo direktor inštituta za izpopolnjevanje učiteljev.

V NEMŠKIH ŠOLAH: MANJ UČENCEV NA UČITELJA

Podatki, ki jih je pred nedavnim objavil informativni biro Demokratične republike Nemčije, kažejo, da je v raznih šolah te dežele okrog 150 tisoč učiteljev; to je skoraj dvakrat več kot leta 1955. Kljub temu, da je učencev vedno več, se razmere izboljšujejo. Za ponazoritev tale podatek: leta 1962 je prišlo na enega učitelja 21,7 učencev, leta 1972 pa 18,5. Sedaj je v raznih šolah za izobraževanje učiteljev približno 40 tisoč študentov; 10 tisoč se jih pripravlja za učitelje razrednega pouka ter za vzgojitelje v vzgojnovarstvenih zavodih.

ŠVEDSKI PROGRAM ZA GRADITEV ŠOL

V evropskih deželah se vedno bolj zanimajo za „Samskap" – švedski program graditve šol. (Izraz „Samskap" je švedska okrajšava za ekipo, v kateri so predstavniki uprave šole, arhitekti in pedagogi.) Naloga prve ekipe, ki je bila ustanovljena v Malmoeju ob koncu šestdesetih let, je bila izdelati načrt za „odprto šolo"; ta naj bi pedagoško in arhitektonsko ustrezala individualnim potrebam učencev. V „odprti šoli" ni natančno določenega urnika, pa tudi ne tradicionalnih oddelkov. Delo učencev poteka v skupinah, dolžina pouka pa je odvisna od vrste dejavnosti, ki jo učenci opravljajo. Arhitektonska rešitev za novo organizacijo dela v šolah je v tem, da je poleg velikega skupnega prostora še več prostorov različnih velikosti, namensko zgrajenih za opravljanje določenih dejavnosti. Sedaj imajo na Švedskem 12 takih šol s približno pet tisoč učenci. Pedagoška fakulteta iz Malmoeja in arhitektonski oddelek univerze v Lundu sta sestavila ekipo, ki spremlja delo v teh šolah, zapisuje vsa zapažanja in jih znanstveno obdeluje.

EKSPLOZIJA IZOBRAŽEVANJA V DEŽELAH V RAZVOJU

V študiji o razvoju izobraževanja v svetu do leta 1985, ki jo je pripravil UNESCO, so objavljeni tudi tile podatki: današnja stopnja rasti števila učencev v deželah v razvoju kaže, da bo leta 1985 okrog 273 milijonov otrok v teh deželah obiskovalo osnovne šole – to je 100 milijonov več kot leta 1970. Da bi zagotovili za te otroke dovolj učiteljev, bo treba izšolati več kot pol milijona učiteljev letno kot doslej. To pomeni: vsak dan 1300 učiteljev ali 57 na uro ali vsako minuto po enega.

DRŽAVNA ZNANSTVENO-PEDAGOŠKA KNJIŽNICA „K. D. UŠINSKI" AKADEMIJE PEDAGOŠKIH ZNANOSTI ZSSR, STARA 50 LET

Letos je minilo 50 let, odkar je bila ustanovljena ena največjih znanstvenopedagoških knjižnic v svetu in strokovnih knjižnic v ZSSR.

V knjižnici je približno dva milijona knjig. Po vsebini so to unikati – med temi so tudi spomeniki stare ruske pisave, prve tiskane knjige iz 15. in 16. stoletja ter celotna zbirka domačih in tujih klasikov pedagogike. Velika vrednost so kolekcije abecednikov in drugih učbenikov, zgodovinsko gradivo o šolstvu in prosveti v Rusiji, deželah Evrope in Amerike, pedagoške enciklopedije in slovarji.

Knjižnica daje znanstvene informacije s področja pedagogike. Je center pedagoške bibliografije v tej deželi. Leta 1974 je knjižnica izdala več kot 22 tisoč bibliografskih informacij o aktualnih vprašanjih s področja pedagogike, prosvete in komunistične vzgoje.

Informacije pošiljajo znanstvenoraziskovalnim inštitutom zveznih republik, pedagoškim inštitutom, inštitutom za izpopolnjevanje učiteljev in v tujino. Knjižnica utira pot družbenopolitični in pedagoški literaturi tako, da organizira razstave, poskrbi za ocene, predavanja in konference.

Vsako leto pripravijo približno sto knjižnih razstav, knjižnica pa se obogati za približno 70 knjig in obdobnih izdaj. Gradivo iz rezervnega sklada (40 tisoč) knjig izmenjujejo s 165 ustanovami iz 31 dežel. Leta 1974 je imela knjižnica 24 tisoč bralcev.

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA LJUBLJANA

Popravek

K članku „Nekateri nesporazumi v samoupravnem sporazumu", ki je bil objavljen v zadnji številki Prosvetnega delavca, sporoča avtor tole spremembo:

„Namesto petletnega popreča pri odmeri pokojninske osnove je treba jemati določbe novega pokojninsko-invalidskega zakona, ki navaja sedaj desetletno delovno poprečje, kar prejemke učiteljev pred upokojitvijo samo še zmanjša."

Dopolnilo in popravek

k članku Narodni buditelj in šolnik Andrej Žnidarčič. Namesto letnic (1835-1913) pod naslovom je dodatek (Gradišče nad Prvačino, 2. dec. 1835 – Šempeter pri Gorici, 31. jul. 1913).

V 3. stolpcu se pravilno glasi 2. odst.: Za službovanja v Kobaridu (1864-1868) je Žnidarčič z Andrejem Jekšetom in Županom Izidorjem Pagliaruzzijem, očetom pesnika Josipa – Krilana budil tržanom narodno zavest, da je našel pesnik Simon Gregorčič po njegovem odhodu iz Kobarida tu ugodna tla za narodnostno buditeljsko delo. Tudi v Gradnem, kjer je Znidarčič sl[illegible]boval 1880-1908, je budil narod, je z vplivnimi občani ustanovil 1882 narodno obrambno društv[illegible] Slovenski jez in ga vodil 28 let . . .

Bibliografsko natančen naslov abecednika je Abecednica s podobami za čitanje in čtetje.

V 5. stolpcu, 3. odst. se pravilno glasi 2. st.: Medtem ko so imeli vsi starejši abecedni od Trubarjevega dalje . . . in je odvečna beseda katekizma.

V 6. stolpcu, 2. odst. 1. st. je izpuščen za besedno zvezo „leta 1875" pomišljaj.

Obvestilo

Prosimo naročnike, naj poravnajo naročnino še pred koncem leta 1975, da ne bi poslovnega leta spet končali z nekaj milijoni starih din izgube! Za razumevanje se lepo zahvaljujemo.

UPRAVA PROSVETNEGA DELAVCA

OSNOVNA ŠOLA IVAN CANKAR LJUTOMER

razpisuje prosto delovno mesto

– učitelja za podaljšano bivanje za nedoločen čas

Pogoj: učiteljišče ali PA in MOM.

Prošnje sprejemamo 15 dni po objavi. Nastop dela: 1. 2. 1976.

Stanovanja ni.

VZGOJNOIZOBRAŽEVALNI ZAVOD ZAGORJE OB SAVI

razpisuje naslednja prosta delovna mesta na TOZD

OSNOVNA ŠOLA IVAN SKVARČA

– učitelja za PB – za nedoločen čas, U, PRU (učitelj razrednega pouka)
– učitelja angleškega jezika – PRU ali P za določen čas od 1. 2. do 30. 6.

NA TOZD OSNOVNA ŠOLA IZLAKE

– učitelja tehničnega pouka – za nedoločen čas, STU ali PRU

GLASBENA ŠOLA HRASTNIK

razpisuje za polni delovni čas prosto delovno mesto

– učitelja klavirja – P, PRU

za čas od 4. 2. 1976 do 8. 5. 1976.

Možna je tudi zaposlitev za nedoločen čas.

Rok za prijavo je 15 dni po objavi razpisa.

Zveza bralnih značk Slovenije je ob petnajstletnici Prežihove bralne značke natisnila barvno nalepko, ki smo jo namenili tekmovalcem za bralne značke. Nalepko po 0,50 din lahko naročite pri založbi Mladinska knjiga Ljubljana, oddelek za prodajo šolam.

Jesenice

Bobri na Jesenicah

Novinarski krožek v posebni osnovni šoli na Jesenicah je izdal pred nedavnim že tretjo in četrto številko glasila Bobri. Pestro vsebimo obeh številk s številnimi zanimivimi prispevki šolarjev bogatijo ilustracije učencev vseh razredov.

Jeseniška posebna osnovna šola je namreč v poletnih mesecih pripravila v Pineti pri Novigradu šolo v naravi, prav na to „temo" je v Bobrih napisanih največ sestavkov in narisanih veliko ilustracij.

Film »Za varnost otroka v prometu«

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu SR Slovenije je naročil letos izdelavo treh prometnih filmov. Film z naslovom „Za varnost otroka v prometu" je bil izdelan pred nedavnim. Poslali smo ga vsem centrom za izposojanje prometnih filmov na širokem traku za kinematografe in na ozkem traku za predvajanje v šolah in raznih drugih organizacijah.

Film prikazuje razne oblike obšolskih prometno-vzgojnih dejavnosti, delo družine pionirjev prometnikov ipd. Prikazanih je tudi nekaj novih oblik dela z mladino, kot na primer: delo fotografskega filmskega in dopisniškega krožka, šolski kolesarski trim in skrb za prometno vzgojo tudi v počitniških kolonijah ali pouku v naravi.

Film je sneman v barvah. Dolžina filma: približno 300 m na širokem traku in 180 m na ozkem traku. Čas projekcije 10 minut na širokem in 155 minut na ozkem traku.

Priporočamo, da predvajate film v vseh kinematografih na območju občine, v vseh šolah in zlasti v tistih organizacijah, katerih člani sodelujejo v organizaciji in izvajanju obšolskih prometno-vzgojnih dejavnosti.